

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**İLKOKUL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
DEMOKRATİK TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Nurettin GÜNEŞ**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Sevda ÇETİNKAYA**

Hatay-2019

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**İLKOKUL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
DEMOKRATİK TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Nurettin GÜNEŞ**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Sevda ÇETİNKAYA**

Hatay-2019

ÖNSÖZ

Demokrasi, özgürlüklere önem veren insan hak ve hürriyetlerini ön planda tutan toplumların vazgeçilmez ihtiyacı olmuştur. Toplumlar demokrasiyi yaşamak ve bir sonraki nesillere aktarmak için demokrasi eğitimine önem vermişlerdir. Demokrasi eğitiminin sonucunda bireylerde demokratik tutumun gelişmesi hedeflenmiştir. Demokrasiye inanan ve demokrasinin ilkelerini benimseyip içselleştiren nesillerin yetiştirilmesi için öncelikle demokratik tutuma sahip öğretmenlerin olmasıyla imkan bulacaktır. Bu nedenle yaptığımız çalışma, ilkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelemek için yapılmıştır.

Çalışmalarında bana yol gösteren ve tezimin yazım aşamasında yardımını benden esirgemeyen çok değerli tez danışmanım Sayın Dr. Öğr.Üyesi Sevda CETİNKAYA hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezimi hazırladığım sürede yardımlarını esirgemeyen ve zaman ayıran hocalarım Sayın Filiz HATAY UÇAR'a, Sayın Dr.Öğr.Üyesi Serhat DEMİRHAN'a, Sayın Dr.Öğr.Üyesi İbrahim FIRAT'a, teşekkür ederim.

Anket uygulama esnasında Batman merkezde bulunan, anketimi uyguladığım tüm ilkokullarda görevli sınıf öğretmenlerinin uygulama esnasında gösterdikleri anlayış ve yardım için teşekkür ederim.

Tüm bu süreçte yanımda olan ve bugünlere gelmemde büyük katkıları olan, sevgisini ve desteğini esirgemeyen başta annem Esmâ GÜNEŞ olmak üzere tüm aile bireylerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Nurettin GÜNEŞ

BATMAN, 2019

İLKOKUL SINIF ÖĞRETMENLERİNİN DEMOKRATİK TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ

Nurettin GÜNEŞ

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sevda ÇETİNKAYA

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ilkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, görev yaptıkları okulun türü, eğitim verdikleri sınıf düzeyi, mezun oldukları eğitim düzeyi ve demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim almış olma değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Araştırma tarama(betimleme) modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Batman il merkezinde bulunan ilkokullarda görev yapan 1318 sınıf öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise yine Batman il merkezinde bulunan ve rastgele yöntem ile seçilen 25 farklı ilkokulda 229’u kamu okullarında, 44’ü özel okullarda görev yapan toplam 273 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmacı tarafından sınıf öğretmenlerinin kişisel bilgileri ile ilgili verileri toplamak amacıyla hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek için Demirtaş(2004) tarafından geliştirilen “Demokratik Sınıf Yönetimi Ölçeği” kullanılmıştır. Toplanan verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22.0 paket programından yararlanılmıştır. Elde edilen verileri betimlemek için ise yüzde (%), frekans (f), bağımsız t-testi ve varyans (ANOVA) analiz teknikleri kullanılmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda katılımcıların, cinsiyet değişkeni, medeni durum değişkeni, demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alma değişkeni, yaş

değişkeni, mesleki kıdem değişkeni ve eğitimi düzeyi değişkeni ile demokratik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Araştırmada katılımcıların çalıştıkları okulun statüsü ile demokratik tutum düzeyleri karşılaştırıldığında özel okulda çalışan katılımcıların, resmi okulda çalışan katılımcılara göre demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcıların okuttukları sınıf düzeyi ile demokratik tutumları arasındaki ilişki durumu incelendiğinde, okutulan sınıfın düzeyi ile demokratik tutumları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Demokratik Tutum, İlkokul Sınıf Öğretmenleri, Batman

**EXAMINATION OF ELEMENTARY SCHOOL CLASSROOM TEACHERS'
DEMOCRATIC ATTITUDES IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES: THE
CASE OF BATMAN CITY**

Nurettin GÜNEŞ

Primary Education Department, Master's Thesis, 2019

Süpervisor: Dr. Instructor Sevda ÇETİNKAYA

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine whether the democratic attitudes of elementary school classroom teachers differ according to sex, age, marital status, professional seniority, the type of school they work, the grade level they teach, the level of education and whether or not they have taken any in-service training for democratic classroom management.

The study employed the survey (descriptive) design. The universe of the study consisted of 1318 classroom teachers who were working in elementary schools in Batman city center during 2018-2019 academic year. The sample of the study consisted of 273 classroom teachers who were working in 25 different schools in batman city center. 229 of these teachers were working in public elementary schools and 44 were working in private schools.

“Personal Information Form” developed prepared by the researcher to collect data about the personal information of classroom teachers and “Democratic Classroom Management Scale” developed by Demirtaş (2004) to examine the democratic attitudes of classroom teachers in terms of various variables were administered in the study. SPSS 22.0 package program was used for statistical analysis of the collected data. Percentage (%), frequency (f), independent t-test and ANOVA analysis techniques were used to describe the data obtained.

As a result of this study, it was found that there was no significant difference between the participants' sex variable, marital status variable, in-service training for

democratic class management variable, age variable, professional seniority variable and education level variable, and their democratic attitude levels.

In the study, when the status of the school and the democratic attitude levels of the participants were compared, it was seen that the participants working in the private school had a higher level of democratic attitude than the participants working in the public school. When the relationship between the participants' grade levels they teach and their democratic attitudes is examined, it is seen that there is a significant difference between the grade level they taught and their democratic attitudes.

KEY WORDS

Democratic Attitude, Elementary Classroom Teachers, Batman

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VIII
KISALTMALAR.....	IX

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Problem Cümlesi	4
1.5. Alt Problemler.....	4
1.6. Varsayımlar.....	5
1.7. Sınırlılıklar.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Demokrasi.....	6
2.1.1. Demokrasinin İlkeleri.....	7
2.1.2. Demokrasi Eğitimi	8
2.1.3. Demokratik Eğitim	9
2.1.4. Demokrasi ve Eğitim.....	11
2.1.5. Demokrasi ve Öğretmen.....	12
2.1.6. Demokrasi ve Okul.....	13
2.2. Tutum	14
2.2.1. Öğretmen Tutumları	14
2.3. Demokratik Tutum	16
2.3.1. Demokratik Tutum ve Öğretmen.....	18
2.3.2. Demokratik Tutum ve Okul.....	19

2.3.3. Demokratik Tutum ve Okul Yönetimi.....	20
2.4. İlgili Araştırmalar	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli.....	29
3.2. Evren-Örneklem	29
3.3. Veri Toplama Araçları.....	32
3.4. Verilerin Analizi	34

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Demokratik Tutum Ölçeğinde Yer Alan Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı Bulgular	36
4.2.Cinsiyetin Değişkenine Yönelik Analiz Sonuçları.....	42
4.3. Medeni Durum Değişkenine Yönelik Analiz Sonuçları.....	42
4.4. Okul Statüsü Değişkenine Yönelik Analiz Sonuçları	43
4.5. Demokratik Sınıf Yönetimine Yönelik Hizmet İçi Eğitim İle Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki Analiz Sonuçları.....	44
4.6. Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları	44
4.7. Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları	45
4.8. Okutulan Sınıf Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları.....	46
4.9. Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları.....	47

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma	49
5.2. Öneriler	58

KAYNAKÇA.....	59
----------------------	-----------

EKLER.....	64
-------------------	-----------

Ek-1 Öğretmen Kişisel Bilgi Formu.....	64
--	----

Ek-2 Demokratik Tutum Ölçeği.....	65
-----------------------------------	----

TABLolar LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1 Araştırmaya Katılanların Demografik Özelliklerine İlişkin Verilerin Dağılımı	30
Tablo 2 Normallik Testi	32
Tablo 3 Ölçeklerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	33
Tablo 4 Demokratik Tutum Ölçeği Önermelerine İlişkin Bulgular.....	36
Tablo 5 Cinsiyete Göre Demokratik Tutum Boyutuna Ait T-Testi Grup İstatistikler	42
Tablo 6 Medeni Durum Göre Demokratik Tutum Boyutuna Ait T-Testi Grup İstatistikleri.....	42
Tablo 7 Okulun Statüsüne Göre Demokratik Tutum Boyutuna Ait T-Testi Grup İstatistikleri.....	43
Tablo 8 Demokratik Sınıf Yönetimine Yönelik Hizmet İçi Eğitime Göre Demokratik Tutum Boyutuna Ait T-Testi Grup İstatistikleri	44
Tablo 9 Yaş ile Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular ...	45
Tablo 10 Mesleki Kıdem ile Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular.....	45
Tablo 11 Okutulan Sınıf ile Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular.....	46
Tablo 12 Varyansların Homojenliği Testi.....	46
Tablo 13 Okutulan Sınıf ile Demokratik Tutum Üzerine LSD Test Sonuçları	47
Tablo 14 Eğitim Düzeyleri ile Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular.....	48
Tablo 15 Değişken Sonuçları	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil

Sayfa

Şekil 1 Q-Q Plot Diyagramı..... 34

KISALTMALAR

MEB..... Milli Eğitim Bakanlığı

Akt.....Aktaran

\bar{x} :.....Ortalama

Ss:..... Standart Sapma

Sh:..... Standart Hata

t:.....T Test Değeri

p:.....Anlamlılık Değeri

f:..... Frekans

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, problem cümlesi, varsayımlar ve sınırlılıklar üzerinde durulmuştur.

1.1.Problem Durumu

Demokrasi halkın egemenliği, halkın kendi kendisini yönetme biçimidir. Seçme seçilme yolu ile çoğunluğun azınlık haklarını da gözeterek yönetimi kazanma durumudur. Adalet ortamının sağlanması, kişi hak ve hürriyetlerinin geliştirilmesi ve ifade özgürlüğünün olması demokrasinin olmazsa olmazıdır. Toplumda demokratik ortamın varlığı demokratik tutumun oluşturulması ile mümkün olunabilir. Bu nedenle demokratik tutumun kazandırılması önem kazanmaktadır. Demokratik tutumun kazanılması başta aile olmak üzere toplumun her kesiminde ve yaşamın her alanında demokrasi eğitiminin verilmesi ile mümkündür. Demokratik tutumun kazandırılması, demokrasinin ilke ve kurallarının benimsenmesi ve içselleştirilmesinin en önemli yolun eğitim kurumlarında verilen demokratik eğitim ile sağlanmaktadır. Özellikle küçük yaşlardan itibaren demokratik eğitim ortamlarının oluşturulması, demokrasiye inanan öğretmen ve okul idarecilerinin varlığı demokratik tutumun toplum ve birey tarafından özümsemesinde önemli rol almaktadır.

Eğitim süreci boyunca özümsemeyip davranış haline getirilmeyen demokrasi ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili sorunlar çözülmeksizin teorik olarak kalmaktadırlar. Türkiye de birçok farklı etnik ve gruplar bir arada yaşamaktadır ve bunu göz önüne aldığımızda insan hakları ve demokrasinin önemi daha da ön plana çıkmaktadır. İnsan hakları ve demokrasi eğitimi ile insana hak ve özgürlüklerinin bilincinde olan, insanı özgür kılan, eşit yurttaş yapan ve haklarını korumayı bilen vatandaşlar yetiştirmenin en temel yoludur. Bireylerin demokratik tutum benimsemesini sağlayarak demokratik bir toplumun zemini atılabilir(İnsan Hakları Eğitimi Komisyonu Raporu, 1998).

Öğrencilerin kendilerini tanıması, potansiyelini ortaya koyması ancak demokratik ortamların sağlanması ile imkan bulabilir. Sorumluluk, adalet, hak, özgürlükler, açık görüşlülük, eşitlik, takdir ve dürüstlük gibi demokrasinin ilkeleri

toplumsal yaşamda ve insan haklarının kullanımında taşıdıkları önem itibariyle ilkokul çağından itibaren öğrencilere kazandırılması gerekmektedir(Sağlam, 2000: 67).

Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programları aracılığı ile okullarda demokrasi eğitimini sağlamaya çalışmaktadır. Bu öğretim programlarının uygulanmasında öğretmenlerin sorumluluğu ve önemi büyüktür. Öğretim programlarındaki demokrasi eğitiminin sağlanması, ancak demokratik tutuma sahip öğretmenlerin varlığı ile gerçekleştirilebilir. Öğretmenler her alanda öğrencilere rol model olacak kişi olduğundan demokrasinin kural ve ilkelerini benimseyip içselleştirmesi, öğrencilere demokratik tutumun kazandırılması ve bu tutumların alışkanlık haline getirilmesinde büyük etkiye sahiptir.

Bireylerin demokrasiyi benimsediği ve tutum haline getirdiği yer okullardır. Okullarda yaparak yaşayarak katılımcı demokrasiyi öğrenirler. Gelişmiş toplumlarda okullar bilgiyi geliştirip zenginleştiren, bu bilgileri sorunların çözümünde kullanan, öğrenmeye açık kendini geliştiren bireyler yetiştirir. Yetiştirilen bu bireyler hak ve sorumluluklarını yerine getiren, aktif olarak bireyler olarak toplumsal kararları alabilen ve demokrasinin geliştirilmesinde katkı sağlayıp yaşam standartlarını yükselterek katkıda bulunurlar(Sağlam, 2000: 38).

Özellikle somut işlemler döneminde olan ilkokul öğrencilerine demokratik tutumların kazandırılması çok daha zahmetli olmaktadır. Bu nedenle öğretmenlere düşen sorumluluk artmaktadır. Öğretmen örnek davranışlar sergileyerek hoşgörülü olmayı, hayatın her alanında rastlayacakları farklılıkların farkında olmalarını sağlamayı ve akranlarına karşı saygılı olmalarını sağlayacak bilgi ve donanıma sahip olmalıdır (Yeşil, 2002: 14). Eğitim ortamında demokratik tutumların kazanılmasında ilkokul öğretmenlerinin rolü büyüktür.

İlkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının belirlenmesi, okullarda uygulanan öğretim programlarındaki demokrasi eğitiminin uygulanması ve öğrencilere demokratik tutumun kazandırılması açısından önemi büyüktür. Bu nedenle araştırmamızda çeşitli demografik değişkenler dikkate alınarak ilkokul öğretmenlerinin demokratik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Eğitim süreci sadece bireyleri etkilemekle kalmayıp, toplumun şekillenmesini ve geleceğini de etkilemektedir. Demokratik düşünme ve demokratik düşünceye uygun davranışlarda bulunmak doğuştan gelen bir özellik olmayıp, demokrasi eğitimiyle kazandırılmaktadır. Bu nedenle demokrasiyi kavramış bireylerin yetişmesi, demokrasinin gelecek nesillere aktarılmasında büyük önem taşımaktadır(Yeşil, 2002).

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, görev yaptıkları okul türü, eğitim verdikleri sınıf düzeyi, mezun oldukları eğitim düzeyi ve demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim almış olma değişkenlerine göre ne ölçüde farklılaşma gösterdiğini ortaya koymaktır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Demokrasinin toplum ve bireylerin çağdaş dünyanın bir parçası olmasındaki rolü küçümsenemez. Toplumun bir arada yaşaması, gelişmesi ve muasır medeniyetler seviyesini yakalayabilmesi için toplumun demokratikleşmesi önem arz etmektedir. Her alanda hızlı bir değişim ve gelişme gösteren günümüz toplumları bu gelişimi ve değişimi toplumun yararına yönlendirmesini sağlamak için eğitime önem vermişlerdir. Bu nedenle eğitim yoluyla demokratik bir toplumun oluşturulması için eğitim sistemini demokratik bireyler yetiştirmek üzere yenilemekte ve geliştirmekte fayda vardır. Bu noktada demokrasi eğitiminin önemi ön plana çıkmaktadır. Demokratik düşünme biçiminin kazanılması ve demokrasinin ilkelerinin benimsenip buna uygun davranılması kendiliğinden oluşan bir süreç değildir. Dolayısıyla demokrasinin kavrayışı ve demokrasiyi yaşatıp geliştirecek bireylerin yetişmesinde demokrasi eğitiminin önemi büyüktür.

Bireyler demokrasiyi yaşatışının bir parçası olarak düşünmeli, olay ve nesnelere karşısında demokratik tutuma sahip olmalıdır. Demokratik tutum doğuştan gelen bir özellik değildir. Demokratik tutum öncelikle aileden başlayıp eğitim kurumlarında sistematik bir şekilde bireylere aktarılması gerekmektedir. Demokratik tutuma sahip bireyler özgürlüklere önem verir, yasalar çerçevesinde hareket eder ve adalet duygusu gelişmiş olur. Aynı zamanda demokratik tutuma sahip bireyler hoşgörülü, kişi hak ve hürriyetine saygılı, tarafsız, yol gösterici, tartışmaya ve eleştiriye açık, yardımsever ve kendine güveni olan kişilerdir.

Demokrasinin bir yaşam biçimi olarak toplumda benimsenmesinin sağlandığı yer eğitim kurumlarıdır ve en büyük görev de öğretmenlere düşmektedir. En temelde demokratik anlayışın ilkokullarda kazandırılması hedeflenmelidir. İlkokul

öğretmenlerinin demokratik tutumlarının tespit edilmesi ve farklı değişkenler açısından incelenmesi ve karşılaştırılması en önemli konulardandır.

Milli Eğitim Bakanlığının demokratik tutumu geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitimlerde, yükseköğrenim ilkökul öğretmenleri yetiştirme politikalarında bu araştırmanın katkısı olması umulmaktadır. İlkokul öğretmenlerinin demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından belirlenmesi, ilkökul öğretmenlerini yetiştirme programlarında yer alan uzmanlara ve yetiştirme programlarına bilgi sağlanması araştırmanın önemini göstermektedir.

Bu araştırma sonucu ilkökul öğretmenlerinin demokratik tutumlarının geliştirilmesine katkı sağlaması umulmaktadır.

1.4.Problem Cümlesi

İlkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları çeşitli değişkenlere göre farklılaşma göstermekte midir?

1.5.Alt Problemler

1. İlkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları hangi düzeydedir?
2. İlkokul sınıf öğretmenlerinin, cinsiyet değişkenine göre demokratik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. İlkokul sınıf öğretmenlerinin, yaş değişkenine göre demokratik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. İlkokul sınıf öğretmenlerinin, medeni durum değişkenine göre demokratik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. İlkokul sınıf öğretmenlerinin, mesleki kıdem değişkenine göre demokratik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. İlkokul sınıf öğretmenlerinin, görev yaptıkları okul türü değişkenine göre demokratik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. İlkokul sınıf öğretmenlerinin, eğitim verdikleri sınıf düzeyi değişkenine göre demokratik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

8. İlkokul sınıf öğretmenlerinin, mezun oldukları eğitim düzeyi değişkenine göre demokratik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. İlkokul sınıf öğretmenlerinin, demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almama değişkenine göre demokratik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.6. Varsayımlar

1. Araştırmada uygulanan tutum ölçeğinde öğretmenler samimiyetle düşüncelerini yansıtmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan demokratik tutum ölçeği ilkokul öğretmenlerinin demokratik tutumlarını belirlemek için yeterli bir ölçme aracıdır.

1.7. Sınırlılıklar

1. 2018- 2019 eğitim öğretim yılı Batman ilinde görev yapan ilkokul öğretmenleriyle sınırlıdır.
2. İlkokul öğretmenlerinin kişisel bilgilerini kullanmak amacıyla kullanılan “Kişisel Bilgi Formu” ve demokratik tutumlarını ölçmek amacıyla Demirtaş tarafından geliştirilen “Demokratik Tutum Ölçeği” ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Demokrasi

Demokrasi, halkın siyasal gücü elinde bulundurduğu, kendini özgür bir biçimde yönetebildiği, kişi hak ve hürriyetinin korunduğu yönetim biçimi olarak bilinmektedir. Demokrasi üzerine birçok tanım yapılmıştır.

Demokrasi, egemenliğin temeli halka dayanan bir yönetim biçimi, el erki, demokratlıktır (TDK, 2019)

Halk egemenliği, yönetimin gücünü halktan aldığı yönetim şeklidir demokrasi. Yunanlılar tarafından ilk kez kullanılan demokrasi sözcüğü, halk anlamına gelen “Demos” ve iktidar anlamına gelen “Kratos” kelimelerinin birleşmesinden türeyen “Demoskratos” sözcüğüdür. Egemenliğin bir zümrede değil çoğunluğu oluşturan halkta olması anlamını taşıyan bir rejimin adıdır demokrasi (Çeçen, 1984:69). Bundan dolayı demokrasi halkın iktidarı, halkın iradesi demektir. Halk iktidarı, otoritenin sahibinin gene halk olması demektir. Bunun ilk uygulayıcıları Yunan şehir devletleri olmuştur. (Tanili, 1993 :27).

Demokrasinin en bilinen tanımı ise ABD başkanı Abraham Linkoln’in bir söyleşisinde yaptığı “ Halkın, halk için, halk tarafından yönetilmesidir.” Şekildeki tanımıdır. Yaşam tarzı olarak algılanan demokrasi, yalnız hukuki bir yapılanma şekli değildir. Özgürlükleri ilke edinen insan haklarını koruma altına almayı en temel ilke bilen yönetim şeklidir demokrasi. Öyle ki, insana saygı duymayı gerektiren ve eşit muamelede bulunmayı esas alan yönetim biçimidir (Çamkerten, 2001’den Akt.; Telatar 2012: 8).

İnsanın, insan olması nedeniyle doğuştan sahip olduğu hakları kullanmasına demokrasi denilir (Doğan, 2005:147). Bu nedenle demokrasi insan hak ve özgürlüklerinin koruyan ve geliştiren bir yönetim biçimidir. Özgürlüklerin sadece demokrasi rejimi içerisinde elde edilebileceğinden demokrasiyi özgürlükler rejimi olarak adlandırmaktadır (Özturanlı,1995: 30).

John Dewey (1944: 99) Demokrasinin tüm toplum kesimleri tarafından benimsenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Demokrasinin aynı zamanda bir toplumsal yaşam biçimi olduğunu da vurgulamıştır.

Demokrasi varlığını sürdürebilmesi için; toplumsal sınıfların birbirine üstünlük sağlamaması, ulusal bütünlüğün sağlanmış olması, toplumsal sınıflar arasında geçişin yüksek olması, toplumun çoğunluğunun iletişim araçlarını takip edebilecek eğitim seviyesini yakalamış olması ve toplumuna hakim olan kültürün değerler sistemini içermesi gerekmektedir (Kışlalı, 1995:11).

Demokrasinin tanımı yapılırken genel bir tanım üzerinde uzlaşmadığı da gözlenmektedir. Demokrasinin ne olması gerektiği, ne olduğu ve nasıl bir ideali temsil ettiği yönündeki tanımları barındırmaktadır. Yapılan tanımlar ideale en yakın tanımı yapmaya çalışmaktan dolayı farklılıklar da göstermektedir (Gözler, 2004:114).

2.1.1. Demokrasinin İlkeleri

Demokrasi bir toplumda birlikte yaşama, beraber düşünüp sorunlara çözüm üretme, farklılıkları kabullenip zenginleştirme ve özgürlükleri koruyup sorumluluk duygusunu geliştirme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle görüş birliğine varılmasa bile demokrasi belirli ilkelere sahip olan toplumsal bir sistemdir.

Demokrasinin temel ilkelerini yedi başlık altında sıralanabilir (Yıldırım, 1994: 62):

1. Siyasal Çoğunluk: Çoğulcu demokraside çoğunluğun yönetiminde azınlık olan inanç ve düşüncelerin de saygı ve kabul görmesidir. Çeşitli görüş ve düşünceler yok edilmemeli aralarındaki denge kurulmalıdır.
2. Temsil: Çoğulcu demokrasi, temsili demokrasidir. Halkın karar yetkisini seçtiği temsilcilerine kullandırmasıdır.
3. Seçim: Halk tarafından seçilecek olan temsilcilerin genel ve eşit oy ilkesi ile seçilmesidir.
4. Çoğunluğun Yönetme Hakkı: Siyasi partilerin seçim yoluyla çoğunluğu elde edip iktidarı oluşturmasıdır.
5. Muhalefet Etme Özgürlüğü: Etkin muhalefetin olası demokrasilerin olmazsa olmazıdır. Azınlığın çoğunluğu denetlemesi ve azınlık inanç ve düşüncelerin çoğunluk tarafından yok edilmesini engellemektir.
6. Özgürlüklerin ve Temel Hakların Korunması: Haklar ve özgürlükler insanların doğarken elde ettiği kazanımlardır. Özgürlüklere önem veren demokraside bunu koruyup gözetlemek ve hukuki önlemleri almak zorunluluktur.

7. Yasa Önünde Eşitlik: Yasaların toplumdaki tüm bireylere eşit şekilde uygulanmasıdır.

2.1.2. Demokrasi Eğitimi

Bireyin yaşantılarıyla davranışlarında ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecine eğitim denir (Ertürk, 1997: 12). Buna göre demokrasi eğitiminde bireylerin, demokratik davranışları kendi yaşantıları yoluyla yaşayarak öğrenmelerini içeren bir süreç olduğu söylenebilir (Yeşil, 2002: 44).

Her toplum kendi düzenini korumaya çalışır ve bu düzeni korumaya çalışırken evrensel insan haklarına önem vermektedir. Bu nedenler birçok toplum demokrasiyle yönetilmeye karar vermiş, demokrasinin ilkeleri doğrultusunda bir yaşam biçimi kurmaya önem vermiştir. Demokrasi ilkelerinin bireyler tarafından benimsenmesi, toplumun her kesiminde kabullenmesi ve yeni kuşaklara aktarılması için demokrasi eğitimine ihtiyaç vardır. Demokrasi eğitimiyle demokratik toplumlar oluşturmak amaçlanmıştır. Demokrasi eğitimi, eğitim kurumları vasıtasıyla belirli bir program çerçevesinde öğretmenler tarafından verilir. İnsan hak ve özgürlüklerine önem veren ve koruyan bireylerin varlığı demokrasi eğitimi ile mümkündür. Aynı zamanda bu bireyler demokrasinin koruyucusu ve güvencesidirler.

Milli Eğitim Temel Yasası'nda yer alan Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Türk Milli Eğitimi'nin Temel İlkeleri örgün ve yaygın eğitim sistemi içerisinde demokrasi eğitiminin yapılması gerektiğini belirtmektedir. 1739 sayılı Milli Eğitim Yasası'nda yer alan on dört temel ilkedен biri "demokrasi eğitimidir. Bu ilkede "Demokratik ve özgür, güçlü ve istikrarlı, bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır." denmektedir (Milli Eğitim Mevzuatı, 2004: 13).

Demokrasi eğitiminin temel amacı demokrasinin ne olduğunu anlamak ile insan hak ve hürriyetlerinin demokrasideki önemini kavramaktır. Aynı zamanda demokrasiye inanmış ve demokrasinin özünü benimsemiş bir toplum oluşturmaktır. Demokrasi eğitimi demokrasinin hâkim olduğu ortamlarda yapmak daha anlamlı olur. Eğitim sürecinde demokratik tutum içinde olunmalıdır. Demokrasi ilkeleri bu ilkelere uygun ortamlarda kendini geliştirir ve benimsenir. Demokrasinin öğrenilmesi için

örgütlenme, gösteri yapabilme, çoğulculuğun ifade özgürlüğü, sosyal adaletin ve basın özgürlüğünü içine alan özgürlük anlayışının hakim olduğu ortamların gerekmektedir. (Gözütok, 1995: 33).

Demokratik eğitim; öğretmen, öğrenci ilişkilerinde, öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, karşılıklı saygı ve hoşgörüyü önem veren eğitimidir (Oğuzkan,1991: 46). Demokrasi öncelikle aileden başlayarak sonra okulda ve toplum içerisinde yaşayarak öğrenilen bir olgudur. Aile tarafından demokratik bir tutum sergilenmesi ve okul tarafından pekiştirilmesiyle gerçekleştirilmesi gerekir.

2.1.3. Demokratik Eğitim

Demokrasi eğitimi için öncelikle demokratik bir yönetim olması gerekir. Demokratik yönetimin varlığı ile demokratik ortamlar oluşur. Ancak bu sayede demokrasi eğitiminin gerçekleştirilmesi mümkün olabilir. Demokratik eğitim, bağımsız düşünebilen, bilimsel gerçekleri kabul eden, eleştirebilen, birlikte çalışan, saygı, hoşgörü ve kişiliğe değer veren bireyleri yetiştiren bir eğitim olarak tanımlanabilir (Oğuzkan, 1991:46). Demokrasi temel ilkelerinin öğretilmesi tek başına yeterli değildir. Eğitim sürecinin demokratik bir zemin üzerine kurulması gerekmektedir. Bireyin yaşam alanlarında demokratik birikimini kendi eylemleri ile oluşturmalıdır. Bireyin demokrasiyi yaşayarak öğrenmesi gerekir (Şimşek, 2000). Demokratik bir toplumun oluşmasının ilk şartı demokratik bir eğitimin oluşturulmasıdır. Bu eğitimin temel amacı demokratik düşünceyi geliştirmek ve demokrasiyi insanın doğası haline getirmeye çalışmaktır. Bireyi merkeze alarak oluşturulan demokratik bir eğitim sistemi insanlar arasındaki sınıf, ırk ve düşünce farklılıklarını ortadan kaldırılarak oluşturulmalıdır (Gökçe, 2005).

Demokrasinin güvencede olabilmesi için, demokrasiyi koruyacak ve güçlendirerek gelişmesini sağlayacak insanların varlığıyla mümkündür. Demokratik eğitimin amacı, insan hakları ve özgürlüklerini merkeze alarak demokrasinin ilke ve kurallarına bağlı bir eğitim programıyla demokrasinin amaçlarını topluma kazandırmaya çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda demokratik eğitimin hedefi; demokrasi kural ve ilkelerini bilen, sorgulayıcı, bağımsız ve çözümleyici bireyler yetiştirmektir (Karakütük, 2001:7).

Her toplum benimsediği değerleri eğitim yoluyla bireylere aktarmakta ve bireyleri eğitim yoluyla yetiştirmektedir. Demokrasiye inanan bireyler yetiştirmek ve

demokratik eğitimin geliştirilip kalıcı hale getirmek için eğitim sisteminin önemi büyüktür. Bu bağlamda eğitim sistemini demokrasiyi geliştirecek şekilde düzenlemek ve geliştirmek gerekir (Kuzgun, 2002).

Yıldırım (1994:14) 1985 yılında Avrupa Konseyinin bir toplantısında demokrasi eğitiminin hedefleri bu şekilde belirtilmiştir:

- Olumlu benlik geliştirme,
- Beraber çalışmayı öğrenme,
- Doğaya karşı dikkatli olma,
- Bireylerin farklılıklarını ve benzerliklerini kabullenme,
- Anlatma ve dinleme gibi iletişim becerilerini geliştirme,
- Karar alma becerilerini geliştirme,
- Çalışmaları önleme ve çözüme becerisinin geliştirilmesi.

Sınıf ortamında öğrencilerle sürekli etkileşim halinde olan öğretmen, demokratik tutum ve davranışlarıyla örnek bir kişilik sergileyerek okulda demokratik bir eğitimin sergilenmesinde ne büyük katkıyı sağlayan kişidir. Öğretmen öğrencilerine önem vermeli, gruplar halinde işbirliğine önem verip sorumluluk vermeli ve eleştiriye önem vererek öğrencinin eleştiri yeteneğinin gelişimine katkı sağlamalıdır (Atasoy, 1997:12).

Yapılandırmacı kuram ve kullanılan teknik ve yöntemler ile demokratik tutumlar arasında yakın ilişki bulunmaktadır. “Seçeme ve seçilme, sorumluluk kendine inanma, yardımlaşma, adalet, ahlaki eğitim, eleştiri ve toplumsal eğitim” gibi kavramlar demokratik eğitimin parçasıdır. Bu kavramları ancak eğitimde fırsat eşitliği sağlayan bir program ile kazandırılabilir. Öğrencilerin demokratik toplumda katılımı aktif bir şekilde öğrenmeleri ve deneyim kazanmaları için fırsat oluşturan eğitimciler, öğrencilerin özgün fikirler geliştirmelerine ve buldukları fikirleri söylemelerine yardımcı olurlar. Öğrencilerin daha eleştirel gözle bakmalarını sağlar. Demokratik davranışların kazanılması, öğrencilerin bunu yaşam biçimi haline getirmesiyle sağlanır. Kuramsal ve uygulamalı derslerle ve bunların uygulama yöntemleriyle yaşayarak öğrencilerin demokratik teamülleri oluşturmaları sağlanır. Merkezinde öğrenci olan beyin fırtınası, rol oynama, tartışma, problem çözme, birlikte çalışma, yaratıcı drama ve örnek olay gibi tekniklerin kullanılması demokratik davranışların kazanılmasında önemlidir (Gözütok, 2004).

Öğrencilerin düşünme ve düşündüklerini özgürce ifade edebilmesi demokratik eğitimin en önemli amaçlarından biridir. Öğrencilerin demokratik bir ortamda demokrasinin ilke ve kurallarına uyarak hoşgörü, düşünme, tartışma, eleştiri, fikirlere saygı, farklı düşüncelere saygı ve fikirler arasında uzlaşma gibi kazanımları sağlanması amaçlanmalıdır. Bu kazanımların sağlandığı bireyler kalıcı demokratik tutum ve davranışlar sergileyebilir (Yeşil, 2003:54).

2.1.4. Demokrasi ve Eğitim

Bireyin toplumsallaşma ve sosyalleşme sürecinde gerekli donanım ve davranış kazanma becerisi eğitim ile gerçekleşmektedir. Birey kendi deneyimleriyle istedik ve kalıcı davranış kazanma sürecini eğitim ile kazanmaktadır. Buna bağlı olarak demokratik davranışları kazanma sürecinde kişinin demokratik davranışları yaşayarak öğrenmesi önemlidir. Demokrasiyi yaşamın her alanında uygulanmalı ve içselleştirilmelidir (Kıncal, 2004). Demokrasi ilkelerinin benimsenmesi, demokrasinin geliştirilmesi, demokrasiyi oluşturan değerlerin içselleştirilmesi ve bu değerlerin bireylere kazandırılması demokrasi eğitiminin temel hedeflerindedir. Demokrasi eğitiminde sadece eğitim kurumları değil; sosyal çevre, kitle iletişim araçları, siyasi kurumlar, iş yerleri gibi hayatın tüm alanları önemlidir (Büyükkaragöz, 1994).

Demokrasinin bir yönetim şekli, yaşam felsefesi ve yaşam biçimi olması nedeniyle demokrasinin temelinde insan yaşamına saygı, insan kişiliğine değer verme ve insan haklarını benimseme vardır. İnsanların demokratik haklara sahip olması ve kendilerini ifade edebilmeleri için de eğitimin demokratikleşmesi gerekmektedir. Her alanda uygulandığı gibi demokrasi eğitim alanında da uygulanmalıdır. Bireyin ilgi ve yeteneklerini geliştirmesine imkanın verilmesi, toplum içinde ilgi ve yeteneklerine göre hazırlanması, emeğinin karşılığını alma imkanı sağlaması ve her bireyin toplumsal uygulamayı kendi gücünde etkileyebilmesine fırsat verecek düzen oluşturulması demokratikleşme sürecinin ilkelerini oluşturur (Ertürk, 1981:59).

Demokrasi ile eğitim iç içe geçmiş kavramlardır. Demokrasinin varlığı, eğitimin kalitesinin artmasında, eğitimin tüm insanlık için faydalı olacak bireyler yetiştirme hedefine yönelik hizmet etmede ve eğitimde fırsat ve imkân eşitliği, adaleti sağlayacak bir görev üstlenmektedir. Öte yandan eğitim, demokrasinin birey ve toplum tarafından benimsenmesini, kabullenmesini, demokrasinin ilke ve kurallarının

öğretilip kalıcı hale gelmesinde, bireyde demokratik tutumun oluşmasını ve bu tutumun devam etmesini sağlamak gibi bir görev üstlenmiştir. Demokrasinin varlığı eğitimin verimliliğini ve kalitesini arttırmaktadır. Eğitimin varlığı da demokrasinin kalıcı hale gelmesi benimsenmesi ve içselleştirmesinde, kalitesinin ve veriminin artmasında önemli rol oynamaktadır (Yeşil, 2002:44).

Demokrasinin tüm değerlerini ve ilkelerini öğretmek, demokrasinin değerlerini ve ilkelerini davranış haline getirip bunu kalıcı kılmak demokrasi eğitiminin varlığı ile mümkün kılınabilir. İnsan hak ve özgürlükleri, eşitlik, adalet, işbirliği, hoşgörü ve dayanışma gibi demokratik değerlerin kalıcı hale gelmeleri demokrasi eğitimi ile sürdürülen faaliyetlerle kazandırılabilir (Yeşil, 2002: 7). Demokrasi eğitimiyle bireylerin demokratik tutum kazanmaları hedeflenmektedir. Demokrasinin yaşam biçimi olarak benimsenmesi, demokratik değerlerin ve davranışların hayatın her alanında uygulanması verilen demokrasi eğitimi ile mümkün kılınabilir.

2.1.5. Demokrasi ve Öğretmen

Bilgi birikimleri, kültürel mirası toplumsal düzeyde belirli kurallara uyarak ve belirli eğitim kurumlarında öğrencilere aktarılmasını sağlayan kişiler öğretmenlerdir. Demokrasinin ilke ve kuralları eğitim yoluyla bireylere kazandırılması sorumluluğu da öğretmenlerin rehberliğinde gerçekleştirilmektedir. Demokrasinin ilke ve kurallarını bireylere aktarma sorumluluğu taşıyan öğretmenlerin öncelikli olarak demokrasinin bu kural ve ilkelerini benimseyip içselleştirmiş olması gerekir. Demokrasinin ilke ve kurallarını eğitim kurumlarında benimsetip gerçek hayata aktarılmasını sağlaması ancak öğretmenin ve eğitim sürecinde yer alan diğer kişilerin bunu içselleştirilmesiyle mümkündür. Öğretmenlerin rol model olarak, örnek davranışlar sergileyerek öğrencilere demokrasiyi benimsetip, demokratik tutum ve davranışlar sergilemelerini sağlayabilir. Sınıf içerisinde öğretmen farklılıkların farkında olan ve öğrencilerine de bunu fark ettirebilen örnek kişi olmalıdır. Aynı zamanda öğretmen bütün öğrencilere eşit davranıp ve onlara eşit söz hakkı tanınmalıdır. Öğretmen öğrencilerin sorumluluklarının farkına varmasını sağlamalı, özgür bir eğitim ortamı sağlamalı ve öğrencilerin özgürlüklere başkalarının özgürlüklerine engel olmayacak şekilde sahip olduklarının farkına varmalarını sağlamalıdır.

Öğretmen, ilkeli olmalı, eğitim ortamında demokratik bir düzen kurmalı, görev ve sorumlulukları öğrencilerle paylaşmalı, içten ve samimi olmalı, kararlar alınırken

herkesi buna dâhil etmeli, çevresindeki farklılıkların farkına varmasını sağlamalı, kararları tek başına değil öğrencilerle beraber almalı, farklı fikirlerin ifade edilmesine imkan sağlamalıdır (İpek, 2003).

Öğretmenler, ezberci anlayıştan uzak durup öğrencilerin hayal güçlerini geliştirerek yaratıcı düşünce ve fikirlerin gelişimini sağlayacak eğitim ortamı oluşturmaları gerekmektedir. Öğrencinin hayal gücünü geliştirmek ve yaratıcı fikir ve düşüncelerin önünü açmak için öncelikli olarak demokratik ve özgürlüğe önem veren, saygı ve adaletin olduğu eğitim ortamlarının oluşturulması sağlanmalıdır (Akçay, 2006).

Demokratik tutum ve davranışlar sergileyen öğretmenlerin varlığı demokrasinin daha çok yaygınlaşmasını ve benimsenmesini sağlayacaktır. Nitekim öğretmenler toplumun birçok kesimi ile ilişki halindedirler. Eğitim kurumlarında yetişen öğrenciler, öğrenci velileri, meslektaşları ve çevreden etkileşim halinde oldukları birçok kişi ile ilişki halindedirler. Bu durumda eğitim kurumlarında ve sosyal çevrede demokrasinin ilke ve kurallarının benimsenmesinde öğretmenlerin tesiri oldukça fazladır.

2.1.6. Demokrasi ve Okul

Bir toplumda demokratik hayat standartlarını sağlamak için öncelikle okullarda demokratik bir yapı oluşturulmalıdır. Bireyler öncelikle demokratik tutum, yaşam biçimlerini ve değerleri okullarda kazanırlar. Okul öğrencilerin eşit bir ortamda adil bir şekilde eğitim görmesi gereken kurumlardır. Okul, insanlar arasındaki farklılıkları ve eşitsizlikleri ortadan kaldıran insan onurunu üstün tutan, her kesime hukuksal ve siyasal anlamda eşit yaklaşan kurumlardır. Bu anlamda eğitimde fırsat eşitliği ön plana çıkmaktadır. Herkesin aynı şartlarda aynı okul ortamında olması değil, öğrencilerin kendi ilgi yeteneklerine göre yönlendirilip bu ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim görmelerini sağlamaktır (Demirpolat, 1999: 229).

Demokrasi eğitimi ailede başlar toplumun birçok kesimi ve birçok kurum bu sorumluluğu üstlenir, fakat demokrasi eğitiminin verildiği asıl yer okullardır. Eğitim yoluyla demokrasinin ilke ve kuralları bireylere aktararak benimsetilmesi eğitim kurumları sayesinde daha işlevsel ve verimli olmaktadır. Okullar demokrasinin temelini atıldığı kurumlardır. Demokratik tutum ve yaklaşımların benimsendiği

okullarda bireylerin demokrasiye olan bağıllığı ve inancı artmakta, yaşamının her alanında demokratik tutum sergilemektedir.

2.2. Tutum

Tutumun tam olarak ne olduğu hakkında bir tanım yapılmamıştır. Kişisel tutumu çok farklı yorumlayanlar olmuştur. Kendisi gözlemlenemeyen, fakat gözlemlenen bazı davranışlara yol açtığı sanılan eğilimlerdir. Tutumlar gözle görünür şekilde gözlenemezler duygu, düşünce ve davranışlar ile gözlenebilir hale geldiklerinde bir tutum oluştuğu öne sürülebilir (Kağıtcıbaşı, 1999:104).

Bilgin (2003) tutumu, “Belirli bir sosyal olgu karşısında bireylerde mevcut olan ve bilişsel, davranışsal, duygusal yanlar taşıyan gizil eğilimleri ifade etmektedir.” olarak tanımlamış. İnceoğlu da (2010) “bireyin kendisine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimi” olarak tutumu tanımlamıştır.

Özyürek’e (2000) göre tutum ise nesne, düşünce ve kişilere yönelik oldukça devamlılık gösteren düşünce, duygu, inançlar biçimi olarak açıklanmıştır. Bireylerin psikolojik objelere yönelik olumlu veya olumsuz eğilimleri olarak tanımlanabilir.

Tutumlar güdüleyen ve davranışlara yön veren önemli etkenlerdir. Bireylerin objelere yönelik tutum geliştirmelerini davranışçı kuramcılar ve işlevsel kuramcılar farklı şekilde açıklamışlardır. İşlevsel kuramcılara göre bir birey bir objeye yönelik olumlu bir tutum sergiliyorsa o obje bireyin ihtiyacını gideriyordur. Aksi halde birey ihtiyacını karşılamayan bir objeye yönelik olumlu tutum geliştiremez. Birey ihtiyacına yönelik tutum geliştirir ve ihtiyacına yönelik tutum değiştirir. Davranışçı kuramcılar ise bireyin tutumlarının geliştirilmesi ödül, ceza ve pekiştirmelerle gerçekleşir. Bireyler hayatlarının ilk yıllarından başlayan pekiştirmelerle davranışlarına yön vererek çevresindeki nesnelere yönelik tutum geliştirir (Erden, 1995).

2.2.1. Öğretmen Tutumları

Demokrasinin eğitime yerleşmesi ve kalıcı hale gelebilmesi için herkesin kendini ifade edebilmesi ve sürece katılması gerekir. Eğitim ortamında öğrencinin süreçte rol alması ve kendini rahat ifade edebilmesi gerekir. Kendilerini ilgilendiren

konularda öğrencilerin fikirleri alınmalı ve sürece aktif katılımları sağlanmalıdır. Öğretmenler eğitim ortamlarını öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerine uygun hazırlamalı, öğrencinin kendisini rahatça ifade edebileceği ortam oluşturmalı, yönetime öğrencilerin de katılımı sağlanmalı ve çeşitli sosyal etkinliklerde görev almaları sağlanmalıdır (Kıncal, 2004).

Demokratik bir öğrenme ortamında öğretmenler her zaman yeniliğe açık olmalı, tarafsız, güvenilir ve hoşgörülü olmalıdır. Öğretmen kendini geliştirmeli, güncel gelişmeleri takip ederek öğrencilere demokratik tutumlar kazandırmayı hedeflemelidir.

Eğitim ortamında öğretmen tutumları farklılıklar gösterebilir. Demokratik tutum gösteren öğretmenler olduğu gibi otoriter tutum veya liberal tutum gösteren öğretmenler de olabilir.

Demokratik tutum gösteren öğretmenler farklılıkları göz önünde bulunduran öğretmenlerdir. Öğrencilerin farklılıklarını zenginlik olarak gören ve bunu destekleyen öğretmendir. Bu farklılıkları kınamaz yadırgamaz, farklılıklardan rahatsız olamaz tam tersini bu farklılıkları destekler. Farklılıkları sever ve sevdirmeye çalışır. Farklı düşünen, hareket eden ve yaşayan öğrencileri benimseyip anlamaya çalışır ve bunlara güvenilir bir eğitim ortamı sunar. Demokratik öğretmen yargılamadan dinler, empati kurar, ve farklılıkların birer zenginlik olduğunu kavratarak bir arada yaşamaya teşvik eder. Demokratik öğretmen bir arada yaşamayı destekleyerek öğrencilerin sosyalleşmesine katkıda bulunur. Demokratik öğretmen hukuk kurallarını ilke edinerek adaletli davranmaya önem gösterir(Yapıcı t.y.:1).

Otoriter tutum gösteren öğretmenler de demokratik öğretmenlerin tam tersi tutum sergilerler. Tek doğru tek düşünce ve mutlak itaatın olmasını bekler. Öğrencilerin kurallara mutlaka uymalarını ister ve istenmedik davranış sergilediğinde ceza yöntemine de başvurur. Sert bir disiplini benimsediği için öğretmen eğitim ortamı ilgi çekici olamaz tam tersi öğrenciler derse katılmak istemekte gönülsüz davranır ve aktif değildirler. Disiplin ile başarılı elde edilmeye çalışıldığı için öğretmen ortamda olmadığı başarı düşük olabilir(Yapıcı t.y.:2).

Liberal öğretmenler de özgürlüğe önem verir. Bir anlamda demokratik öğretmene yakın olmakla beraber temel amaç özgürlüklerin önündeki tüm engelleri ortadan kaldırmaktır. Kurallar çok önemli değildir kurallar her zaman değişebilir ve esnek haldedir. Öğretmen öğrenciyi zorlamaz, öğrenci isteğine göre derse katılım

gösterir ve öğretmen öğrencileri zorlayacak bir tutum sergilemez. Aynı zamanda dersler seçmeli ve konular esnekler(Yapıcı t.y.:3).

2.3. Demokratik Tutum

Demokrasi kültürünün gelişmesi, özgürlüklerin rahatça kullanılabilmesi ve toplumun uyum içinde bir arada yaşayabilmesi için demokratik değerlere inanan toplumun var olmasıyla mümkündür. Demokratik değerleri benimsemiş bir toplumun var olabilmesi için de öncelikle demokratik tutuma sahip bireylerin olması gerekmektedir. Toplumsal düzenin iyi bir şekilde işlenebilmesi için de bireylerin demokratik tutuma sahip olması gerekmektedir. Birey demokratik tutumu yaşam tarzı olarak benimsemediği takdirde adalet duygusu zedelenir, özgürlükler kısıtlanır, fırsat ve imkan eşitliği ortadan kalkar ve toplumsal düzen iyi işlenemez hale gelir.

Demokratik tutum, bireyin insan hak ve özgürlüklerine saygı, kişiliğine saygı, adaletli davranma, eşitlik, sorumluluk duygusuyla hareket etme, açık görüşlülük, dürüst olma, hoşgörü davranma, işbirliği içinde hareket, takdir edebilme, yol göstericilik, yardımsever olabilme gibi ilkeleri benimseme ve bu değerleri davranış haline getirmedir (Selcioğlu Demiröz, 2010: 57).

Demokrasinin bir topluma tam anlamıyla yerleşmesi ve toplum tarafından benimsenmesi için bireylere ve toplumun her kesimine demokratik tutumun kazandırılması gerekmektedir. Demokrasinin rejim olarak sürdürülebilmesi kalıcı hale gelebilmesi için kazandırılan demokratik tutum ve davranışların toplumun her kesiminde pratiği uygulanacak şekilde sergilenmesi gerekmektedir. Demokratik tutumun gelişmesi, demokrasinin benimsenip kabullenmesi demokratik bir ortamda pratiğinin hayata geçirilmesi ile sağlanabilmektedir(San, 1985:211).

Demokratik tutum bireylerin kendiliğinden kazandığı bir özellik değildir. Bireyler ve toplum ilk olarak aileden aldığı eğitimle gelişme ve sosyalleşmesini tamamlar. İkinci olarak okullar devreye girer. Birey dünya görüşü, inancı, gelenek göreneğini yani bütün kültürünün temelini aileden alır. Aileden temelini aldığı bu değerleri okulda öğretmenler ve arkadaşlarının etkileşimiyle de pekiştirir. Okul aynı zamanda bireyde demokratik bir tutumun da oluşmasındaki en önemli etkenlerden biridir. Demokratik tutum demokratik ortamlarda ancak gerçekleşir. Bu nedenle demokratik tutumun yaşam biçimi haline gelmesi için aile ve okullarla çok büyük görevler düşmektedir. Demokratik tutum ve davranışların tam olarak

kazandırılabilmesi ve sürdürülebilmesi için hayat boyu eğitimin olması gerekmektedir (Gözütok, 1995).

Okullarda Öğrencilerin demokratik tutum kazanabilmesi için oluşturulması gereken demokratik ortamın özellikleri aşağıdaki gibi sıralamıştır (Kıncal, 2004):

- Okul ortamında ayırım yapmaksızın herkesin eşit fırsat ve imkanlara sahip olması gerekmektedir.
- Okuldaki personeli, öğrenciler hem kendi aralarında hem de birbirleriyle işbirliği yapmalı ve okul ile çevre arasında işbirliği içerisinde uyum ile çalışması yönlendirmelidir.
- Karşılıklı saygı, tolerans ve açık görüşlülük ilkeleri ile hareket edilmelidir.
- Okulda etkin bir demokratik ortamı oluşturmaya çalışılmalı ve uygulamaların çoğaltılarak gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Okuldaki çalışmalarda ve ders dışı toplumsal etkinliklerde öğrencilerle ilgili olarak verilecek kararlarda, öğrenci görüşünün alınması ve bu sürece katılması önem taşımaktadır.
- Eğitim sürecindeki planlama, farklı çalışma gruplarının oluşturulması, ders dışı toplumsal etkinliklere katılma gibi uygulamalarda, bu etkinlikler için harcanacak zamanın etkili şekilde kullanılmasında öğrencilere kontrol imkanı verilmelidir.
- Öğrencilerin derslerine katılımını arttırarak desteklemek ve öğretim yöntemlerinin aktif ve dengeli şekilde kullanılmasının önü açılmalıdır.
- Okul ortamında öğretmen öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilecekleri ortamlar oluşturmalıdır.
- Okul, öğrencilerin istek ve gereksinimlerine göre çok yönlü olacak şekilde düzenlenmelidir.
- Okul yönetiminde öğrencilerin aktif bir şekilde katılımı sağlanmalı ve öğrencilerin söz hakkının olması gerekmektedir.
- Okulda disiplinin sağlanması için şiddet içeren yöntemler uygulanmamasına dikkat edilmelidir.

Demokrasi eğitiminin en temel amacı demokrasiye inanan bireyler yetiştirmektir. Bu amaç demokrasi eğitiminin önemini ortaya koymaktadır. Öğrencilerde demokratik tutum ve davranışların ölçülmesiyle ve gözlemlenmesiyle

eğitim kurumlarında verilen demokrasi eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Okul kurallarının tümü demokratik yaşam tarzına göre düzenlenmesi gerekir ki ortaya demokratik tutum sergileyen bireyler çıksın. Öğrencilere bu demokratik tutumu geliştirecek ve benimsetecek olan kişi ise öğretmenlerdir. Öğretmen, ailede temeli atılmış demokratik değerlerin geliştirilip kalıcı hale gelmesini sağlayan yegane unsurdur. . Bu nedenle hem görevi hem öğrenimi bakımından öğretmen demokratik yönetimin ve demokratik yasama biçiminin temelini oluşturan anlayış, tutum ve idealleri geliştirmede olumlu hizmetler yapmaya, durumu en uygun unsurdur. Öğretmenin böyle bir görevde bulunabilmesi için demokrasinin temel değerlerinden benimseyip içselleştirmiş olması, bu değerlerin kendi yaşamı üzerinde olduğu kadar, çocuk ve gençlerin yaşamlarına da ne gibi etkileri olduğunu bilmesi büyük öneme sahiptir (Büyükkaragöz ve Üre, 1994).

Demokratik toplumlarda öğrencilere istendik davranışların kazandırılması eğitimin asıl amacını oluşturmaktadır. Bunun için öğretmenin hoşgörülü, anlayışlı, katı olmayan bir düşünce yapısına sahip olması, öğrenmeye meraklı, istekli ve yaratıcı olmaları gerekmektedir. Okullarda demokratik bit tutum ve ortamın oluşması için de öğretmeni destekleyici bir yönetimin olması gerekmektedir (Kuzgun, 2000:23).

2.3.1. Demokratik Tutum ve Öğretmen

Demokratik tutuma sahip öğretmenler yönettikleri sınıflarda öğrencilere görev ve sorumlulukları eşit bir şekilde paylaştırır. Demokratik öğretmen bir yol gösterici olarak karar vermede öğrencilere rehber olur. Eğitim ortamında sınıfın bir parçası olarak hareket eden öğretmen kendisini üstün görmez, etkinlikler yapılırken dayanışma ve iş bölümü yapar ve öğrenciler tercih yaparken baskı kurmaz sadece rehberlik eder. Demokratik öğretmen öğrenciye güvenir görüş ve kararlarını önemser, eleştirilmekten korkmaz, eleştiriye önem verir ve eleştirileri dikkate alır (Oğuzkan, 1985).

Demokrasi eğitimi sürecinde ne önemli unsurlardan biri öğretmenlerdir. Öğretmen yol gösterici ve rehberdir. Bu süreçte öğretmen örnek davranışlar sergileyerek demokratik tutumu somut bir şekilde gösterilmesinde önemli bir rol almaktadır. Öğretmenler eğitim süreci boyunca öğrencilerine karşı hoşgörülü, tarafsız, yol gösterici, kişilik özelliklerine ve farklılıklarına karşı saygılı, haklarını koruyan ve demokratik davranışlar sergilemesi demokrasi eğitiminde verilen demokrasi

derslerinden çok daha etkili olmaktadır (Gömleksiz, 1988). Demokrasiye inanmayan ve demokratik tutumu benimsemeyen birisi kuşkusuz demokratik davranışlar sergileyemez ve öğrencilerin demokratik davranış kazanmasını da sağlayamaz. Bu nedenler öğretmenin öncelikli olarak demokratik tutuma sahip olması gerekmektedir.

İlkokul döneminde çocuğa verilen eğitim çocuğun kişilik gelişimi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu nedenle ilkokul öğretmenleri çocukların kişilik gelişimi üzerindeki etkilerinin çok fazla olmasından dolayı iyi bir örnek olmaları, demokratik bir eğitim ortamı oluşturmaları ve eğitim ortamında demokratik tutum ve davranışlar sergilemeleri oldukça önemlidir. Demokratik tutum ve davranışa sahip öğretmen belirli özelliklere sahip olmalıdır. Kararlar alırken öğrencilerin görüşlerine önem vermeli, öğrenciye seçme hakkı vermeli ve bunun neticesinde verilen karara saygı duymalı. Demokratik tutuma sahip öğretmen kuralları oluştururken öğrencilerin fikir ve görüşünü almalı ve kuralları herkese eşit olarak uygulamalıdır. Kurallara uygun olmayan davranışlar sergilendiğinde öğretmen öğrenciyi anlamaya çalışır, hatalarının tekrar edilmemesi için yol gösterici olur. Ceza yoluyla istenmeyen davranışlar ortadan kaldırılmaya çalışmaz. Demokratik tutuma sahip öğretmen insanlar arasındaki farklılıklara saygı gösterir ve toplumsal birlikteliğin destekleyicisi olur. Demokratik tutuma sahip öğretmen öğrenciler arasında yardımlaşma dayanışma ve iş birliğine önem verir. Demokratik tutuma sahip öğretmen adaletli davranır ve hukuk kurallarına önem verir.

2.3.2. Demokratik Tutum ve Okul

Demokrasi eğitimi ilk olarak ailede başlar daha sonra sosyal çevrede sürdürülür. Anne babalar örnek davranışlar sergileyerek, yaşantısında çocuğa çeşitli sorumluluklar yükleyerek ve görevler vererek demokrasinin ilkeleri benimsetebilir. Ebeveynlerin eğitim durumları dikkate alındığında demokrasi eğitiminin ailede gerçekleşmesi tamamen mümkün olmayabilir. Dolayısıyla demokrasi eğitiminin verilmesinin de eğitim kurumlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Somut işlem döneminin özelliklerine sahip ve tam olarak sosyalleşmemiş okul öncesi ve ilkokul çağındaki çocuklara demokrasi eğitimi vermekte güçlüklerle karşılaşılabilir. Okul öncesi ve ilkokul çağındaki öğrencilere okullarda hoşgörülü olmaları, akranlarının haklarına karşı saygılı olmaları, sosyal hayattaki farklılıkların farkına varmaları için özellikle öğretmenin bu alandaki donanımı ve kişisel gelişimi çok önemlidir (Yeşil, 2002: 7).

Okul öğrencilerin eğitilmesini sağlayan, geleceğe hazırlayan, bilgi ve becerileri kazanmalarını ve topluma uyum sağlamasını hazırlayan eğitim kurumlarıdır. Okullar bireye hak ve özgürlüklerin kazandırılmasını sağlamada önemli bir yere sahiptirler. Demokratik yönetime sahip okullarda öncelikle öğrencilerin özgüvenlerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Okullarda sosyal etkinlikler ve diğer okul faaliyetlerinde öğrenciler aktif katılım sağlamalıdır. Demokrasi eğitimiyle idare edilen okullarda kurallar katı olmamakla beraber esnek ve değiştirilebilir olmalıdırlar (Yörükoğlu, 2000).

Demokratik eğitim kurumları düşünce özgürlüğünü önemsemeli, farklı görüş ve düşüncelere saygı duymalı, her türlü beyanın özgürce dile getirilebileceği ortamlar olmalıdır. Her öğrenci fikirlerini özgürce ortaya koyabilmeli, karşıt görüş ve düşüncelere saygı gösterilmeli, baskıya maruz kalmadan bu fikir ve düşünceleri beyan edebilmelidir. Demokrasinin ilke ve kuralları uygulamalı olarak, yaşayarak ve içselleştirilerek öğrenilir. Bu nedenle hedeflenen demokratik tutum ve davranışların kazandırılması için öncelikli olarak demokratik eğitim kurulları oluşturulması sağlanmalı. Demokratik okulların var olabilmesinin de temel şartı okulda görev yapan öğretmen, idareci ve diğer çalışanların birbirine karşı anlayışlı ve saygılı olmaları, aynı zamanda demokrasi ilke ve kurallarını kendilerinin benimsemiş ve içselleştirmiş olması gerekmektedir. Eğitim kurumunun kendi içerisinde demokratik bir yönetim şeklini benimseyip sergilemesi gerekmektedir (Kepençi, 2003).

2.3.3. Demokratik Tutum ve Okul Yönetimi

Okul yönetimi, okulda meydana gelen problemlerle ilgilenen, eğitim kurumlarının hedeflerini gerçekleştirmesini sağlayan, çalışanlarını yönlendirerek rehberlik eden, eğitim kurumlarında düzeni sağlayan yapıdır. Okul yöneticilerinin eğitim kurumlarında belirli sorumlulukları bulunmaktadır. Bunlar; öğrenci işleri, okul işlemleri, iş gören işleri ve eğitim öğretim ile ilgili işler olarak sıralanabilir (Taymaz, 2005).

Eğitim kurumlarının hedeflerinden biri de eğitim süreci içerisinde demokrasi eğitimi vererek demokrasinin kalıcı ve devamlı olmasını sağlamaktır. Eğitimin bu hedefini gerçekleştirmek için okul yöneticilerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Öğretmen, öğrenci, öğrenci velisi, okul yöneticileri ve diğer okul çalışanları arasında iş birliği sağlamak, özgür bir eğitim ortamının oluşması, farklı fikir ve düşüncelerin

rahatça ifade edilebilmesini sağlamak, yaparak yaşayarak demokrasinin göstergeleri olan seçme ve seçilme ortamını sağlamak demokratik tutuma sahip okul yöneticilerinin sorumluluklarındandır.

Eğitim kurumlarının yönetiminde, demokratik tutuma sahip yöneticiler karar alırken herkesin söz hakkı almasını sağlayan, ekip çalışmasına özendirilen, tarafsız ve akılcı yöntemlerle çalışmalarını sürdüren kişilerdir (Bursalıoğlu, 2010). Bu özelliklere sahip demokratik tutum sergileyen okul yöneticileri sayesinde demokratik yönetime sahip eğitim kurumları oluşur ve demokrasiye inanan, demokrasiyi içselleştirmiş bireylerin sayısı artar.

Okul yönetimindeki idareciler kendilerini diğer çalışanlardan üstün görmemeleri gerekir. Görevlerinin ve sorumluluklarının bilincinde olmalıdırlar. İdareciler her zaman öğretmenlerle iş birliği yapmalı, öğretmenlere değerli olduklarını hissettirmeli, fikirlerine saygı duymalı ve karşılaştıkları problemlerin çözümünde öğretmenlere yardımcı olmalıdırlar. İdareciler eleştiriye açık olmalı ve kendilerinin eleştirilmesine fırsat vermelidirler. Eğitim kurumu ile ilgili kararlar alırken kurum içerisindeki her kesin katılımı ile ortak kararlar almalıdırlar. Demokratik okul yöneticileri bütün bu özelliklere sahip olmalıdırlar (İlgar, 2005: 161).

2.4. İlgili Araştırmalar

Yıldırım (1994), ilkokul 4. ve 5. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarını incelediği araştırmasında öğretmen ve öğrencilerin demokratik davranışlarını ölçmek amacıyla gözlem formunu, demokratik tutumlarını ölçmek amacıyla da tutum ölçeğini kullanmıştır. Bu çalışmada, öğretmenlerin tutum puanlarının iyi düzeyde, demokratik davranışlarının orta düzeyde olduğu, öğrencilerin demokratik davranışlarının ise zayıf olduğu, elde edilen verilerle saptanmıştır. Öğretmenin demokratik tutumu ile demokratik davranışları arasında, öğretmenin demokratik tutumu ve öğrencilerin demokratik davranışları arasında, öğretmenin demokratik davranışları ile öğrencilerin demokratik davranışları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı farklılık elde edilmiştir.

Gözütok'un (1995), öğretmenlerin demokratik tutumlarını belirlemeye çalıştığı araştırmasında kıdemleri farklı öğretmenlerin demokratik tutum puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Medeni durum, eğitim düzeyi, cinsiyetleri, çocuk sahibi olma ve çocuk sayısı değişkenleri açısından da öğretmenlerin

demokratik tutum puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma olmadığı ortaya çıkmıştır.

Büyükkaragöz ve Kesici (1996), öğretmenlerin demokratik tutumlarını ve hoşgörülerini belirlemek üzere ortaya koydukları çalışmada, Karagözün geliştirdiği “Demokrasi ve Hoşgörü Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde bulunan Lisans Tamamlama Programından 393 ilkokul sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda ilkokul öğretmenlerinin hoşgörü ve demokrasi tutumlarında cinsiyet değişkenine göre bayan öğretmenler lehine, görev yapılan yer değişkeni açısından il ve iç merkezlerinde görev yapan öğretmenler lehine anlamlı farklılık saptanmıştır. İlkokul öğretmenlerinin demokrasi ve hoşgörü tutumlarının lisans tamamlama yaptıkları yan alanlara göre anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Yurtseven’in (2003) yaptığı araştırma, ortaöğretim kurumlarında görev yapan branş öğretmenlerinin demokratik tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada mezun oldukları kurum düzeyine, çalıştıkları lise türüne, hizmet içi eğitim programlarına katılma durumları, öğretmenlerin medeni durumu ve kıdemlerine göre ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin devletin bireye karşı sorumlulukları, katılım, bireysellik, eşitlik, ayrımcılık ölçeklerine ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır. Ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin devletin bireye karşı sorumlulukları branşlarına, cinsiyetlerine ve yaşlarına göre katılım, eşitlik, , adalet, ayrımcılık ölçeklerinden aldıkları tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Kılıç, Ercoşkun ve Nalçacı (2004), sınıf öğretmeni adaylarının demokratik tutumlarını ölçmek amacıyla yaptığı araştırma Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde 2002-2003 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 1. sınıf öğrencilerinden 233 sınıf öğretmeni adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları sınıf öğretmeni adaylarının demokratik tutumları ile cinsiyet, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, kardeş sayısı, ailelerinin gelir düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmediği ortaya konulmuştur.

Türkbay’ın (2005) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin, demokratik tutumlarını ve değerleri ortaya koymak için ve bu tutumların etkileyen siyasal, toplumsal, ekonomik değerler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Pamukkale Üniversitesinde ayrı fakültelerde ve bölümlerde okuyan 267 öğretmen adayı üzerinden veri toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda dördüncü sınıfta olan öğrencilerinin, birinci

sınıfta olan öğrencilerden; sosyal bilimler okuyan öğrencilerin ise fen bilimleri okuyan öğrencilerinden daha demokrat davrandıkları izlenimine varılmıştır.

Zorec'in (2006), okulöncesinde görev yapan öğretmenlerin tercihlerini, değerlerini ve tutumlarını belirlemek, demokratik ilkelerle yeni programı karşılaştırmak ve diğer anaokullarında görev yapan okulöncesi öğretmenlerinin tutum ve değerli arasındaki farklılıkları belirlemeyi amaçladığı bu araştırmasında okulöncesi öğretmenlerinin büyük bölümünün işbirliği, tek düzelik ve disiplinle ilgili olarak uç değerde davranışlar sergilemedikleri görülmüştür. Bazı okulöncesi öğretmenlerinin örtük programının demokratik sayılmayan bazı özelliklere sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Tooper (2007), Kars ili merkezinde olan ilköğretim okullarının ikinci kademesinde çalışan öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeyleri ile demokratik tutumlarının cinsiyet, branş ve kıdem değişkenlerine göre ne düzeyde farklılaştığını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında veriler, araştırmacının geliştirdiği "Demokratik Tutum ve Davranışları Ölçme Anketi" ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre demokratik tutum ve davranışların ilköğretim ikinci kademe öğretmenlerinde yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür.

Bakır (2007), yaptığı çalışmada ilköğretim okulu yöneticilerinin ortaya koydukları demokratik tutum ve davranışlara yönelik öğretmen ve yönetici görüşlerini belirlemeyi hedeflenmiştir. Araştırmanın sonucunda, ilköğretim yöneticileri, okulun yönetimine dair tutum ve davranışlarının her zaman demokratik düzeyde olduğu saptanmıştır. İlköğretim kurum yöneticilerinin yönetimsel davranışları branş değişkeni açısından incelendiğinde, sınıf öğretmenliği mezunu olan yöneticiler lehine anlamlı farklılık görülmüştür. Sınıf öğretmenliği olan öğretmenlerin, branşı Fen Bilimleri ve Matematik olan öğretmenlere nazaran okul yöneticilerinin okul yönetimine yönelik davranışlarının daha demokratik olduğunu değerlendirmiştir. İlköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarında, okul yöneticilerinin görüşlerine göre mezun olunan yükseköğretim kurumu, öğretmenlerin öğrenim düzeyi, kıdem yılları, görev yaptıkları okulun şekli değişkenine göre anlamlı fark olduğu saptanmamıştır. Öğretmenlerin okul yöneticisinin demokratik davranışlarına ilişkin değerlendirmelerinde öğretmenlikteki kıdem yılları, cinsiyet, görev yapılan okul tipi, öğretmenlerin öğrenim düzeyleri değişkenine bakılarak anlamlı farklılık olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Şahin'in (2008) araştırmasında ilkokullarda çalışan sınıf ve branş öğretmenlerinin dogmatik düşünceleri ile demokratik tutumları arasında bir ilişkinin olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin demokratik tutumlarında hizmet içi eğitim alıp almaması durumu ile dogmatizm arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya konulmuştur ve bu farklılığın hizmet içi alamayan öğretmenlerin lehine yüksek olduğu belirlenmiştir.

Koç (2008) Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada Beden Eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, medeni durum, mezun olunan yükseköğretim kurumu, eğitim düzeyi, meslekteki konum ve görev yaptıkları il değişkenlerine göre anlamlı farklılaşma olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Beden Eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum düzeyleri yüksek çıkmakla birlikte bu öğretmenlerinin demokratik tutum puanlarında cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, mezun olunan yükseköğretim kurumu, mesleki kıdem, meslekteki konum (yönetici-öğretmen) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı ve görev yaptıkları il değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Teyin'in (2009) yaptığı çalışmada Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde eğitim derslerine giren öğretim elemanları ile alan derslerine giren öğretim elemanlarının öğrencilerin algılarına göre demokratik tutumlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Buna göre her iki gruptaki öğretim elemanlarının demokratik tutumlarının olumlu olduğu tespit edilmiş olmakla beraber eğitim bilimleri öğretim elemanlarının alan bilgisi öğretim elemanlarına nazaran demokratik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Eğitim bilimleri öğretim elemanlarının kendi aralarında demokratik tutumlarının farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Semiz'in (2009) yaptığı çalışmada polis yöneticilerinin demokratik tutumları ile sanat ve edebiyata ilgi düzeyleri arasındaki ilişki durumu incelenmiştir. Veriler anket internet sitesi kullanılarak toplanmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda polis yöneticilerinin mezun oldukları okul türüne, sanata ve edebiyata olan ilgilerine, görev türüne, eğitim durumlarına ve rütbelere göre demokratik tutumlarında anlamlı farklılaşma görülmüştür. Bu çalışmada polis yöneticilerinin lisansüstü eğitim alma durumlarına göre demokratik tutumlarının geliştiğini söylemek mümkündür.

Evcimik (2009) yaptığı araştırmada, Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu

araştırmanın sonucunda öğrencilerin demokratik tutumları arasında cinsiyet, üniversite, bölüm, anne eğitim düzeyi, gelir düzeyi, kardeş sayısına göre istatistiksel olarak farklılaşmanın görüldüğü, baba eğitim düzeyi ile öğrenim şekli arasında grupların demokratik tutumları arasında farklılaşmanın olmadığı görülmüştür.

Yılmaz (2009), sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyet, medeni durum, sahip oldukları çocuk sayısı, meslekteki kıdem yılı, eğitim düzeyleri ve algıladıkları anne-baba tutum değişkenine göre farklılıkların belirlenmesi amacıyla çalışma yapılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarında medeni durum, cinsiyet, sahip olunan çocuk sayısı, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile algıladıkları anne baba tutumları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Mezun olunan okul türü değişkenine göre ise öğretmen okulu mezunu olan öğretmenlerin demokratik tutum puanları lisan, eğitim enstitüsü ve lisansüstü eğitim mezunu olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır.

Alobiedat ve Saraierh'in (2009) "Sınıfta Öğretme Uygulanan Demokratik Uygulamanın Derecesi" adlı çalışmasında, resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin demokratik tutumları uygulama düzeyini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma kapsamındaki toplam 146 erkek ve bayan öğretmenden toplanan verilerden elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin genel anlamda demokratik tutumları orta düzeyde tespit edilmiştir. Öğretmenlerin demokratik tutumları ile uygulama alanı arasında bayan öğretmenler lehine ve eğitim tecrübesi sekiz yıldan az olan öğretmenler lehine önemli farklılık olduğu görülmüştür.

Kurnaz'ın (2011) yaptığı çalışmada ilkökul öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ile demokratik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlkokul öğretmenlerinin demokratik tutumlarının öğretmenlikte bulunduğu görev süresi, cinsiyet, çalışılan kurumun niteliği, mezun olunan okul türü, medeni durumu, görev türü ve görev yaptığı yerleşim birimine göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığı tespit etmeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonucunda öğretmenlerin demokratik tutumlarının ortanın üstünde olduğu, yaratıcılık düzeylerinin ise düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca demokratik tutumlarının yüksek görüldüğü öğretmenlerin yaratıcılık düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin demokratik tutumlarının cinsiyet, çalıştığı kurum ve yerleşim birimi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiş, buna

karşın medeni durum, görev türü, mezun olunan okul türü, görev süresine göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Üstün'ün(2011) İstanbul ilinde yapmış olduğu bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile demokratik tutumları arasındaki ilişki durumu incelenmiştir. Öncelikle sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeyleri, sonra demokratik tutum düzeyleri ve en sonunda da ikisinin karşılaştırılıp değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bayan öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerinin erkek öğretmenlerden daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Demokratik tutumlarının okutulan sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının mesleki kıdem, öğretmenin yaşı ve mezun olunan okul türüne göre eşitlik ve katılım alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermektedir.

Peker'in (2012) yaptığı çalışmada ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile çocuk haklarına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durum, cinsiyet, görev yaptığı yer, yaş grupları, okuttuğu sınıf, kıdem, eğitim düzeyi ve mezun olduğu kurum değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır.

Özdemir'in (2012) yaptığı çalışmada ilköğretim okul müdürlerinin demokratik tutumlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılık algısı ile olan ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda erkek öğretmenler kadın öğretmenlere nazaran okul müdürlerinin daha demokratik tutumlar sergilediklerini belirtmişlerdir. İlkokul okul müdürlerinin branş, mezun olunan fakülte ve öğrenim düzeylerine göre demokratik tutumlarının farklılık göstermediği görülmüştür. Öğretmenlerin kıdem değişkenlerine göre okul müdürlerinin algılanan demokratik tutumlarını farklılık gösterdiği görülmektedir.

Telatar'ın (2012) yaptığı çalışmada ilköğretim okullarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin demokratik tutumları ile kişilik özellikleri özelliklerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda ilköğretim okullarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin demokratik tutumları ile kişilik özellikleri arasında yalnızca bir alt boyutta anlamlılık bulunduğu ortaya konmuştur. Eysenck kişilik anketi Nörotisizim alt boyutu ile demokratik tutumlar arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Genel olarak araştırma grubu için demokratik tutum ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

İnan'ın (2013) yaptığı çalışmada beden eğitimi öğretmenleri ile beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını belirleyip bu tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesini ortaya koymuştur. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenleri ve beden eğitimi öğretmen adaylarının olumlu yönde demokratik tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca iki grup karşılaştırıldığında öğretmen adaylarının beden eğitimi öğretmenlerinden daha yüksek düzeyde demokratik tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durum, mesleki kıdem, yaş, mezun olunan yükseköğretim kurumu ve eğitim seviyelerine göre anlamlı bir farklılaşmanın görülmediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyete göre kadınların lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Kaya'nın (2013), yaptığı bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeylerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, görev yaptıkları okul türü, eğitim verdikleri sınıf düzeyi, eğitim formasyonu almış olma, mezun olunan alan, demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim almış olma durumlarına göre farklılık gösterip göstermedikleri incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda, sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutum ve davranış sergileme düzeylerinde cinsiyetlerine göre bayan öğretmenler lehine, demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alma durumlarına göre hizmet içi eğitim alan öğretmenler lehine anlamlı farklılık elde edilmiştir.

Uslu (2016), 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde işbirlikçi öğrenme yönteminin, öğrencinin akademik başarısı ve demokratik tutumlarına etkisini araştırmak için yaptığı çalışmada 2014-2015 eğitim-öğretim yılı Burdur il merkezinin 5. Sınıfta öğrenim gören 64 öğrenciye uygulanan veri toplama aracıyla veriler elde edilmiştir. Bu araştırmanın sonucuna göre Sosyal Bilgiler dersinde iş birlikçi öğrenme yönteminin uygulanmasının öğrenci akademik başarısına ve demokratik tutumlarına etkisi anlamlı bir farklılık gösterirken, cinsiyet ve anne baba eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Soylu'nun(2017) yaptığı çalışmada, yaratıcı drama eğitimcilerinin demokratik tutumları ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. 18 farklı ilden devlet okulları, özel okullar ve çeşitli kurs ve derneklerde görev yapan 143

yaratıcı drama eğitimcilerinden veriler toplanmıştır. Cinsiyet ve çalışma yılı değişkenlerine göre yaratıcı drama eğitimcilerinin demokratik tutumları ile iletişim becerileri farklılık göstermemekle beraber mezun olunan fakülteye göre farklılık göstermektedir. Yaratıcı drama eğitimcilerinin iletişim becerileri ile demokratik tutumları arasındaki ilişki durumunu belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizlerinde, yaratıcı drama eğitimcilerinin demokratik tutumları ile iletişim becerilerinin ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karakölçe'nin (2018) yaptığı çalışmanın amacı, ilkököl yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ve demokratik tutumlarının incelenmesidir. Araştırmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik tutumlarının olumlu olduğu, yaşa, cinsiyete, medeni duruma, okulda çalıştığı süreye, eğitim düzeyine ve görev yaptığı ilçeye göre değişiklik göstermediği, mesleki kıdeme göre ise; 1-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik tutumlarının diğer gruplara göre daha yüksek görüldüğü, özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin tutumlarının da devlet okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinden daha yüksek oldukları gözlemlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ortamın üzerinde olduğu, yaşa, cinsiyete, medeni duruma, mesleki kıdeme, okuldaki çalışma süresine, eğitim düzeyine ve görev yaptıkları okul türüne göre değişiklik göstermediği, ancak görev yapmakta oldukları ilçeye göre Bahçelievler ve Bakırköy'de çalışan sınıf öğretmenlerinin, Bağcılar'da çalışan sınıf öğretmenlerine göre demokratik tutumlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren-örneklem, veri toplama araçları ve veri analizleri hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

İlkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlan bu çalışmada nicel araştırma yaklaşımı olan tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Tarama modeli var olan bir durumu olduğu şekliyle betimleyen araştırma yaklaşımıdır. Araştırmanın konu aldığı nesne, olay veya kişileri olduğu gibi, bulunduğu koşullarda değiştirmeden ve etkilemeden tanımlar (Karasar, 2005). Araştırmada iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimi ortaya koymak amacıyla ilişkisel tarama yöntemine başvurulmuştur.

3.2. Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında Batman il merkezinde bulunan ilkokullarda görev yapan 1318 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise yine Batman il merkezinde bulunan ve rastgele yöntem ile seçilen kamu ilkokullarında görev yapan 229 sınıf öğretmeni ile özel ilkokullarda görev yapan 44 sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 273 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek kıdemi, çalıştıkları okulun statüsü, kaçınıcı sınıf okuttukları ve demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almadıkları değişkenlerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Araştırma kapsamında uygulanan Demokratik Tutum Ölçeği anketine toplam 273 kişi katılmıştır. Anket katılımcılarının çeşitli demografik özelliklere göre dağılımı ortaya koyulmuştur. Değişkenlere ait demografik özelliklerini belirlemek amacıyla katılımcılara yöneltilen ifadeler ve verilen yanıtlar tablo halinde düzenlenmiştir.

Tablo 1
Araştırmaya Katılanların Demografik Özelliklerine İlişkin Verilerin Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	134	49,1
	Erkek	139	50,9
Yaş	25 yaş altı	46	16,8
	26-30 arası	85	31,1
	31-40 arası	103	37,7
	41-50 arası	27	9,9
	51 ve üzeri	12	4,4
Medeni Durum	Evli	165	60,4
	Bekar	108	39,6
Meslek Kıdemi	1-5	96	35,2
	6-10	70	25,6
	11-15	61	22,3
	16-20	24	8,8
	21 ve üstü	22	8,1
Okulun Statüsü	Resmi	229	83,9
	Özel	44	16,1
Okutulan Sınıfın Düzeyi	1. Sınıf	58	21,2
	2. Sınıf	84	30,8
	3. Sınıf	72	26,4
	4. Sınıf	59	21,6
Eğitim Düzeyi	Ön Lisans Ve Eğitim Enstitüsü	7	2,6
	Lisans	259	94,9
	Lisans üstü	7	2,6
Demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı?	Evet	100	36,6
	Hayır	179	63,4
TOPLAM		273	100,0

Ankete katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler frekans analizleri yapılarak tablo 1’de ayrıntılı olarak verilmiştir. Anket formunda katılımcılara cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek kıdemi, çalıştıkları okulun statüsü, kaçınıcı sınıf okuttukları gibi demografik özelliklerine mesleklerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Bunlara ek olarak araştırma amacımız doğrultusunda “Demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların %50,9’u (139 kişi) erkek, %49,1’i (134 kişi) kadınlardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin oranının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Ankete katılan katılımcıların %37,7 (103 kişi) gibi büyük çoğunluğunun 31-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. %31,1 (85 kişi) ‘i 26- 30 yaş arası, %16,8 (46

kişi) 'inin 25 yaş altında, %9,9 (27 kişi) 'unun 41- 50 yaş arası, %4,4 (12 kişi) 'ünün ise 51 ve üzeri yaş aralığında olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Örnekleme giren öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%68,8)'i 26-40 yaş grubunda olduğu ve orta yaş grubundaki öğretmenlerden oluştuğu saptanmıştır.

Katılımcıların medeni durumlarına ilişkin bilgiler sunulmuştur. Buna göre katılımcıların %60,4'ü (165 kişi) evli ve %39,6'sının (108 kişi) bekâr olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan katılımcıların yaklaşık 3/5'inin evli ve 2/5'inin bekâr olduğu görülmektedir.

Eğitim durumlarına bakıldığında ise; katılımcıların %2,6'sinin (7 kişi) ön lisans ve eğitim enstitüsü; %94,9'unun (259 kişi) lisans ve %2,6'sının (7 kişi) lisansüstü düzeyinde eğitim seviyesine sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç ile örneklem grubunda öğretmenlerin genelinin lisans eğitimini aldıklarını görmek mümkündür.

Ankete katılan bireylerin "meslek kıdemleri" değişkenine göre dağılımları incelendiğinde; %35,2'sinin (96 kişi) 1-5 yıl arasında; %25,6'sının (70 kişi) 6-10 yıl arası; %22,3'ünün (61 kişi) 11-15 yıl arası; %8,8'inin (24 kişi) 16-20 yıl arası ve %8,1'inin (22 kişi) 21 ve üstü yıl mesleki deneyimleri olduğu görülmüştür. Bu sonuçtan anlaşılmaktadır ki ankete katılan bireylerin çoğunluğunun (yaklaşık %60) 10 yıllık tecrübeden daha az bir tecrübeye sahip öğretmenlerden oluştuğudur.

Katılımcılara çalıştıkları kurumun resmi mi özel mi oldukları sorusu yöneltilmiştir. Bu soru üzerine alınan cevaplara göre; katılımcıların %83,9'unun (229 kişi) kamu kurumlarında; %16,1'inin (44 kişi) özel kurumlarda çalıştıkları görülmüştür. Çalışmaya katılan öğretmenlerin oldukça fazla bir oranda kamu kurumlarında çalıştıkları görülmektedir. Evren çerçevesinde belirlenen örneklem ili düşünüldüğünde bu oranın çıkması normal karşılanmıştır. Çünkü kamu ve resmi okul sayısı bu oran ile paralellik göstermektedir.

Ankete katılan öğretmenlerin hangi sınıfları okuttukları sorusu sorulmuştur. Bu sorudan alınan cevaplara göre; %21,2'sinin (58 kişi) 1. Sınıf; %30,8'inin (84 kişi) 2. Sınıf; %26,4'ünün (72 kişi) 3. Sınıf; %21,6'sının (59 kişi) 4. Sınıfları okuttuğu görülmüştür. Burada her gruba birbirine yakın oranlarda dağılımın gerçekleştiği görülmektedir.

Son olarak katılımcılara yöneltilen "Demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı?" sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde ise; katılımcıların %36,6'sının (100 kişi) evet yanıtını verirken %63,4'ünün (179 kişi)

hayır yanıtını verdiği görülmüştür. Bu sonuca göre; katılımcı öğretmenlerin çoğunluğunun demokratik sınıf yönetimi üzerine eksiklerinin olduğu düşünülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak, araştırmacı tarafından hazırlanan sınıf öğretmenlerinin kişisel bilgileri ile ilgili 8 maddelik (cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, görev yaptıkları okulun türü, eğitim verdikleri sınıf düzeyi, mezun olunan eğitim düzeyi ve demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almama durumu) “Kişisel Bilgi Formu” ve sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek için Demirtaş (2004) tarafından geliştirilen “Demokratik Sınıf Yönetimi Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekteki maddeler beş basamaklı “Likert Tipi” (1: Hiçbir Zaman, 2: Nadiren, 3: Arasına, 4: Çoğu Zaman, 5: Her Zaman) dereceleme ölçeği şeklinde ifade edilmiştir. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan ön uygulama ile ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar kapsamında Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmış ve 0,76 olarak bulunmuştur. Yapılan analizlerin sonucunda elde edilen değerler ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği için yeterli bulunmuştur.

Kullandığımız 25 maddeden oluşan “Demokratik Sınıf Yönetimi Ölçeği”nin güvenilirlik analizlerine tekrar bakılmış olup Cronbach Alfa değeri 0,841 olarak bulunmuştur. Ölçek çalışmalarında Cronbach Alfa değerinin en az 0,70 olması genel kabul gören oran olarak belirlenmektedir. Ölçeğe ait oran Cronbach Alfa değer aralıklarına göre yüksek derecede güvenilir aralığına denk gelmektedir. Bu orandan da anlaşılmaktadır ki çalışmamızda kullanılan ölçek üzerinden toplanan verilerin geçerli ve güvenilir olduğudur.

Analizlerde kullanılacak testlerin belirlenebilmesi adına ölçek için toplanan verilerin normal dağılıp dağılmadığı Normallik Testleri ile test edilmiştir. Normallik Testinin sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo 2

Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Df	Sig.	İstatistik	Df	Sig.
Bireysel Yaratıcılık	,089	272	,000	,970	272	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Yapılan Normallik Testi sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir ($p= 0,00 < 0,05$). Ancak, verinin normal dağılıma sahip olduğunun söylenebilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin Tabachnick ve Fidell'e göre (2013) -1,5 ile +1,5, George ve Mallery'e göre (2010) -2.0 ile +2.0 ve Shao'ya göre (2013) -3.0 ile +3.0 arasında yer alması yeterli bir sonuçtur. Bundan dolayı ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır.

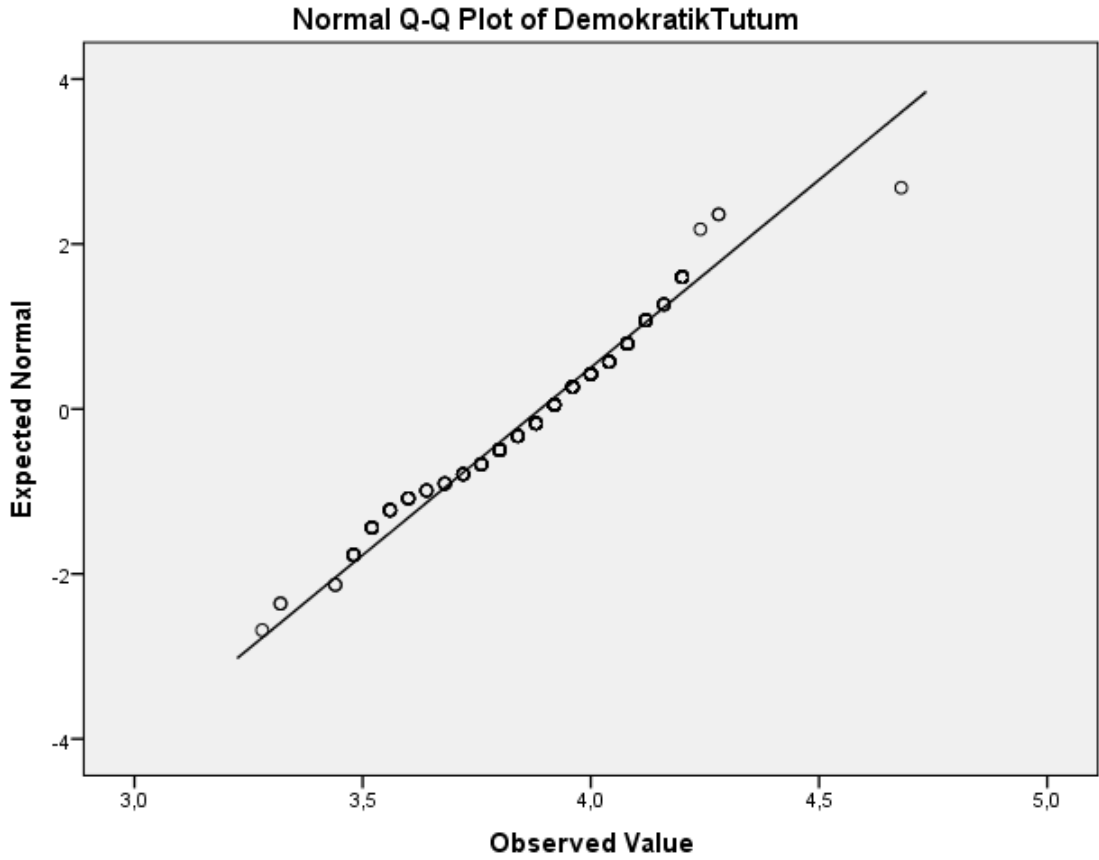
Tablo 3

Ölçeklerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	İstatistik	Std. Hata
Anamlılık	3,89	,013
95% Güven Aralığı	3,86	
	3,92	
5% Düzeltilmiş Ortalama	3,89	
Medyan	3,92	
Varyans	,048	
Std. Sapma	,220	
Demokratik Tutum		
Minimum	3	
Maksimum	5	
Açıklık	1	
Çeyrek Açıklık	0	
Çarpıklık	-,305	,148
Basıklık	-,026	,294

Sonuçlar incelendiğinde, %95 güven aralığında değerlerin Tabachnick ve Fidell'e göre (2013) -1,5 ile +1,5 olan değerler arasında olduğu yukarıdaki tabloda görülmekte ve buradan hareketle çalışmanın verilerinin normal bir dağılım gösterdiği kanaatine varılmıştır. Bu sonuçlar parametrik testler ile çalışmaya devam edilmesine yeterli olmaktadır. Bunun yanı sıra verilerin normal dağılım gösterdiğini anlayabilmek ve netleştirmek için Q-Q Plot Diyagramına bakılmıştır. Aşağıdaki diyagramda da görüldüğü üzere veriler normal dağılım gösteren bir yapıdadır.

Şekil 1
Q-Q Plot Diyagramı

Q-Q Plot Diyagramı ile Çarpıklık ve Basıklık Değerleri istenen aralıklarda ve yapıda olduğundan çalışmanın sonraki aşamalarında verilerin normal dağılım gösterdiğinden hareketle devam edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma tarama (survey) modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma için tutum ölçeği uygulanıp veriler toplandıktan sonra, geçerli olan veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22.0 paket programından yararlanılmış ve elde edilen verileri betimlemek için ise yüzde (%), frekans (f), bağımsız t-testi ve varyans (anova) analizi teknikleri kullanılmıştır.

İki bağımsız örneklemden elde edilen verilerin ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını bulmak için t-testi kullanılırken iki ya da daha çok örnekleme ait ortalama puanları karşılaştırmada tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2002:31-32). Cinsiyet, medeni durum, okul statüsü ve demokratik sınıf

yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almama değişkenleri açısından karşılaştırıldığında iki bağımsız örneklem grubu olduğundan bağımsız t-testi, yaş, mesleki kıdem, okutulan sınıf ve eğitim düzeyi değişkenleri ikiden fazla örneklem grubu oluşturduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak test edilmiştir.

Katılımcıları ölçekteki önermelere katılım düzeyleri: “1: Hiçbir Zaman, 2: Nadiren, 3: Ara sıra, 4:Çoğu Zaman, 5: Her Zaman” şeklinde ifade edilmiştir. Yapılan analiz ardından, belirtilen ifadeye katılıp katılmadıklarını tespit edilmiştir. Bu veriler üzerine yapılan analizler “Bulgular ve Yorum” bölümünde tablo şeklinde verilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde demokratik tutum ölçeğinde yer alan maddelere ilişkin tanımlayıcı bulgular ve değişkenlere ilişkin test sonuçları verilmiştir.

4.1. Demokratik Tutum Ölçeğinde Yer Alan Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Ankette yer alan ölçeğe ait değişkenleri ölçen her maddeyi kendilerine göre yorumlamaları için katılımcıların “1=hiçbir zaman”, “2=nadiren”, “3=ara sıra”, “4=çoğu zaman”, “5=her zaman” seçeneklerini işaretlemeleri istenmiştir. Yapılan analiz ardından, elde edilen ortalama değer 5’e yakın olma düzeyleri katılımcıların belirtilen ifadeye katıldıkları, 1’e yakın olma düzeyleri ise belirtilen ifadeye katılmadıklarını ifade etmektedir. Bu veriler üzerine yapılan analizler aşağıdaki tablolarda ayrıntılı bir şekilde verilmektedir.

Demokratik tutum ölçeğinde yer alan maddelere ilişkin tanımlayıcı bulgular aşağıdaki tablolarda ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 4
Demokratik Tutum Ölçeğinin Değişkenlerine İlişkin Bulgular

Demokratik Tutum Ölçeğine İlişkin Maddeler	\bar{x}	Ss	1	2	3	4	5
			Kişi %	Kişi %	Kişi %	Kişi %	Kişi %
Demokratik Tutum Boyutuna İlişkin Maddeler	3,89	,220					
1. Öğrencilerime birey olarak değer veririm	4,82	,421	0 0	1 ,4	1 ,4	44 16,1	227 83,2
2. Öğrencilerim sınıf ortamında konularla ilgili düşüncelerini özgürce ifade edebilirler	4,62	,529	0 0	1 ,4	3 1,1	94 34,4	175 64,1
3. İşlenecek dersle ilgili konuyu paylaşmadan önce, o konuyla ilgili öğrenci görüşlerine, bakış açılarına dikkat ederim	4,42	,632	1 ,4	1 ,4	12 4,4	127 46,5	132 48,4
4. Bütün öğrencilerimle diyalog kurarım	4,69	,495	0 0	0 0	4 1,5	77 28,2	192 70,3
5. Öğrencilere derslerde söz hakkı veririm	4,73	,462	0 0	0 0	3 ,7	20 25,6	201 73,6

Tablo 4(Devamı)

Demokratik Tutum Ölçeğinin Değişkenlerine İlişkin Bulgular

6. Öğrencilerim derse katılmak için çaba gösterir.	4,71	,480	0	0	3	74	196
			0	0	1,1	27,1	71,8
7. Dersi zevkli anlattığımı düşünüyorum	4,45	,663	2	1	11	118	141
			,7	,4	4,0	43,2	51,6
8. Sınıftaki öğrenciler arasında ayırım yaparım	1,43	,735	185	66	16	4	2
			67,8	24,2	5,9	1,5	,7
9. Derste bir diktatör gibi davranırım	1,54	,835	168	77	16	9	3
			61,5	28,2	5,9	3,3	1,1
10. Öğrencileri notla tehdit ederim	1,55	,822	166	78	16	12	1
			60,8	28,6	5,9	4,4	,4
11. Öğrencilerime birey olarak değer veririm	4,82	,421	0	1	1	44	227
			0	,4	,4	16,1	83,2
12. Öğrencilerin sınıf içerisindeki etkinliklere ilişkin olarak "ne yapacağımı seçme ve belirleme" hakkımı kullanmalarını desteklerim	4,24	,617	0	1	24	157	91
			0	,4	8,8	57,5	33,3
13. Sınıfta demokratik olumlu bir hava yaratırım	4,41	,529	0	0	5	150	118
			0	0	1,8	54,9	43,2
14. Öğrencilerime güvenir ve bunu öğrencilerime iletirim	4,44	,673	2	3	7	123	138
			,7	1,1	2,6	45,1	50,5
15. Öğrencilerime karşı önyargılıyım	1,48	,908	191	57	9	9	7
			70,0	20,9	3,3	3,3	2,6
16. Öğrencilerim gerektiğinde beni eleştirebilir	4,33	,787	2	5	27	106	133
			,7	1,8	9,9	38,8	48,7
17. Öğrencilerimin başarısını adil olarak değerlendiririm	4,60	,752	6	2	2	76	187
			2,2	,7	,7	27,8	68,5
18. Sınıfta öğrencilerimi küçük düşürücü davranış sergilerim	1,41	,947	215	32	5	14	7
			78,8	11,7	1,8	5,1	2,6
19. Öğrencilerimle karşılıklı sevgi ve saygı içinde olduğumu düşünürüm	4,56	,634	1	4	3	99	166
			,4	1,5	1,1	36,3	60,8
20. Gerektiğinde öğrencilerimi dinlerim	4,67	,510	0	1	2	84	186
			0	,4	,7	30,8	68,1
21. Sınıfla ilgili alınacak kararlara öğrencilerimi de katarım	4,50	,570	0	0	10	117	146
			0	0	3,7	42,9	53,5
22. Öğrencilerimi anlamaya çalışırım	4,63	,513	0	0	4	93	176
			0	0	1,5	34,1	64,5
23. Öğrencileri sınıf içi ve dışı çalışmalarda iş birliği yapmaya özendiririm	4,53	,569	0	0	10	108	155
			0	0	3,7	39,6	56,8
24. Öğrencilerimi eleştirirken yıkıcı değil yapıcıyım	4,69	,550	0	3	3	69	198
			0	1,1	1,1	25,3	72,5
25. Sınıfta daha çok öğrencilerin aktif olduğu eğitim yöntem ve tekniklerine yer veririm	4,43	,655	0	0	25	106	142
			0	0	9,2	38,8	52,0

Demokratik tutum ölçeği tek boyut ve toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Tek boyutun genel ortalamasının 3,89 olduğu görülmektedir. Demokratik tutum

ölçeğindeki maddeler tek tek incelenmiş ve katılımcıların vermiş oldukları cevaplar aşağıda verilmiştir.

“*Öğrencilerime birey olarak değer veririm*” maddesinin 4,82 ortalama ile katılımın en yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bu da katılımcıların büyük bir kısmının (%83,2) bu maddeye “Her zaman” yanıtını verdikleri görülmektedir. Dolayısıyla, öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğrencileri birey konumunda gördüğünü ifade etmiştir.

“*Öğrencilerim sınıf ortamında konularla ilgili düşüncelerini özgürce ifade edebilirler*” maddesinde işaretlenen seçeneklerin ortalaması 4,62’dir. Katılımcıların %64,1’inin (175 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %34,4’ü (94 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Öğretmenler öğrencilerin sınıf ortamında düşüncelerini özgürce ifade edebildiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların “*İşlenecek dersle ilgili konuyu paylaşmadan önce, o konuyla ilgili öğrenci görüşlerine, bakış açılarına dikkat ederim*” maddesine 4,42 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların bu maddeye %48,4’ünün (132 kişi) “her zaman” ve %46,5’inin (127 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Böylece öğretmenler işlenecek dersle ilgili konuyu paylaşmadan önce, o konuyla ilgili öğrenci görüşlerine ve bakış açılarına dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir.

“*Bütün öğrencilerimle diyalog kurarım*” maddesinin ortalaması 4,69 olarak çıkmaktadır. Katılımcıların %70,3’ünün (192 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %28,2’sinin (77 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Bu sonuca göre öğretmenler bütün öğrencileriyle diyalog kurduklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılar “*Öğrencilere derslerde söz hakkı veririm*” maddesine 4,73 ortalama ile katılım göstermiştir. Katılımcıların %73,6’sının (201 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %25,6’sının (20 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Buna göre öğretmenler öğrencilere derste söz hakkı verdiklerini ifade etmişlerdir.

“*Öğrencilerim derse katılmak için çaba gösterir*” maddesine 4,71 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %71,8’inin (196 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %27,1’i (74 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Bu sonuca göre öğretmen öğrencilerin derse katılmak için çaba gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların “*Dersi zevkli anlattığımı düşünüyorum*” maddesine 4,45 ortalama ile katılım gösterdikleri görülmektedir. Katılımcıların %51,6’sının (141 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %43,2’sinin (118 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Öğretmenler, dersi zevkli anlattıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen istatistiklerde, 1,43 ortalama ile “*Sınıftaki öğrenciler arasında ayırım yaparım*” maddesinin de yine katılımın en düşük olduğu bir diğer madde olduğunu görmekteyiz. Bunun nedeni sorunun ters sorulmasındandır. Katılımcıların %67,8’inin (185 kişi) bu maddeye “hiçbir zaman” ve %24,2’si (66 kişi) “nadiren” yanıtını verdikleri görülmektedir. Sonuçlara bakılınca öğretmenler, öğrenciler arasında ayırım yapmadıklarını belirtmişlerdir.

“*Derste bir diktatör gibi davranırım*” maddesine karşılık ortalamanın 1,54 olduğu tespit edilmiştir. Sonucun düşük çıkması maddenin ters sorulmasındandır. Katılımcıların %61,5’i (168 kişi) “hiçbir zaman” ve %28,2’si (77 kişi) “nadiren” şeklinde cevap vermiştir. Bu maddede öğretmenler derste diktatör gibi davranmadıklarını belirtmişlerdir.

Bir diğer madde olan “*Öğrencileri notla tehdit ederim*” maddesine %60,8’inin (166 kişi) “hiçbir zaman” ve %28,6’sının (78 kişi) “nadiren” yanıtının verildiği görülmektedir. Bu sonuçlar dikkate alınca öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğrencileri not ile tehdit etmediğini ifade etmiştir.

Sonuçlar incelendiğinde; “*Mesleki, kültürel vb. alandaki yenilikleri takip ederim ve bunları işime yansıtırım.*” maddesine 4,12 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %56,8’inin (155 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %29,3’ünün (80 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Buna göre, öğretmenlerin gerek meslekleri gerekse diğer kültürel vb. yenilikleri işine yansıtıklarını söylemek mümkündür.

Bir diğer madde olan “*Öğrencilerin sınıf içerisindeki etkinliklere ilişkin olarak "ne yapacağını seçme ve belirleme" hakkını kullanmalarını desteklerim*” maddesine 4,24 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %33,3’ünün (91 kişi) “her zaman” ve %57,5’inin (157 kişi) bu maddeye “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Bu sonuca göre ankete katılan öğretmenler, sınıf içerisinde öğrencilerin hepsini ayrı bir birey olarak değerlendirip herkese ayrı ayrı seçme hakkı şansı verdiklerini söylemek mümkündür.

“*Sınıfta demokratik olumlu bir hava yaratırım*” maddesine 4,41 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %43,2’sinin (118 kişi) ve %54,9’unun (150 kişi) bu maddeye “çoğu zaman” yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların hemen hemen hepsinin demokratik bir atmosfer sunduğunu beyan ettikleri görülmektedir.

Katılımcılar “*Öğrencilerime güvenirim ve bunu öğrencilerime iletirim*” maddesine 4,44 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %50,5’inin (138

kişi) bu maddeye “her zaman” ve %45,1’i (123 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmen öğrenci ilişkisinde öğretmenlerin iyi bir bakış açısına sahip olduklarını söylemek mümkündür.

“*Öğrencilerime karşı önyargılıyım*” maddesine 1,48 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Bu sonuç maddenin ters kodlanmasındandır. Katılımcıların %70,0’inin (191 kişi) bu maddeye “hiçbir zaman” ve %20,9’unun (57 kişi) “nadiren” yanıtını verdikleri görülmüştür. Buna göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun öğrencilerine karşı ön yargılı olmadıklarını söylemek mümkündür.

Katılımcılar “*Öğrencilerim gerektiğinde beni eleştirebilir*” maddesine katılım düzeylerinin ortalaması 4,33’tür. Katılımcıların %48,7’sinin (133 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %38,8’inin (106 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Bu sonuç öğretmenlerin çoğunun gerektiği zaman öğrencileri tarafından eleştirilmeyi normal karşıladıklarını söylemek mümkündür.

“*Öğrencilerimin başarısını adil olarak değerlendiririm*” maddesine 4,60 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %68,5’inin (187 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %27,8’inin (76 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Buna göre, öğretmenlerin hemen hemen hepsine yakınının öğrencilerinin başarılarına adaletle yaklaştıklarını söylemek mümkündür.

Sonuçlar incelendiğinde; “*Sınıfta öğrencilerimi küçük düşürücü davranış sergilerim*” maddesine 1,41 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Bu sonuç maddenin ters kodlanmasındandır. Katılımcıların %78,8’inin (215 kişi) bu maddeye “hiçbir zaman” ve %11,7’sinin (32 kişi) “nadiren” yanıtını verdikleri görülmüştür. Buna göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğrencileri küçük düşürecek davranışlardan uzak durduklarını söylemek mümkündür.

Katılımcılar “*Öğrencilerimle karşılıklı sevgi ve saygı içinde olduğumu düşünürüm*” maddesine 4,56 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %60,8’inin (166 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %36,3’ünün (99 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Buna göre, öğretmenlerin tamamına yakınının öğrencileriyle karşılıklı şekilde sevgi ve saygı içerisinde olduklarını söylemek mümkündür.

“*Gerektiğinde öğrencilerimi dinlerim*” maddesine 4,67 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %68,1’inin (186 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %30,8’inin (84 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri saptanmıştır. Buna göre,

öğretmenlerin tamamına yakınının gerektiği zaman öğrencilerini dinlediklerini ve onları önemsediklerini söylemek mümkündür.

Katılımcılar *“Sınıfla ilgili alınacak kararlara öğrencilerimi de katarım”* maddesine 4,50 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %53,5’inin (146 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %42,9’unun (117 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Buna göre, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun sınıfla ilgili olarak alınan kararlarda öğrenci düşüncelerine de önem verdikleri yorumunu yapmak mümkündür.

“Öğrencilerimi anlamaya çalışırım” maddesine 4,63 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %64,5’inin (176 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %34,1’inin (93 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri belirlenmiştir. Buna göre, öğretmenlerin tamamına yakınının öğrencilerini anlamaya çalıştıkları ve önemsedikleri yorumunu yapmak mümkündür.

Katılımcılar *“Öğrencileri sınıf içi ve dışı çalışmalarda iş birliği yapmaya özendiririm”* maddesine 4,53 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %56,8’inin (155 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %39,6’sının (108 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Buna göre, öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğunun öğrencileri gerek sınıf içerisinde gerekse sınıfın dışında çalışmalarda iş birliği yapmaya özendirdiği yorumunu yapmak mümkündür.

“Öğrencilerimi eleştirirken yıkıcı değil yapıcıyım” maddesine 4,69 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %72,5’inin (198 kişi) bu maddeye “her zaman” ve %25,3’ünün (69 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri belirlenmiştir. Buna göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğrencileri rencide edecek eleştirilerden kaçındığı ve yapıcı olacak doğru eleştiriler yapıyor olduklarını söylemek mümkündür.

Veriler incelendiğinde; *“Sınıfta daha çok öğrencilerin aktif olduğu eğitim yöntem ve tekniklerine yer veririm”* maddesine 4,43 ortalama ile katılım gösterilmiştir. Katılımcıların %52,0’inin (142 kişi) bu önermeye “her zaman” ve %38,8’inin (106 kişi) “çoğu zaman” yanıtını verdikleri görülmüştür. Buna göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıfta daha çok öğrencilerin aktif olacağı eğitim yöntem ve tekniklerine yer verdiklerini söylemek mümkündür.

Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıf içerisinde demokratik tutum davranışlarına uygun davranışları sergilemiş olduklarını beyan ettikleri tespit edilmiştir. Çalışmanın bundan sonraki

kısımında Demokratik Tutum Ölçeğinin demografik değişkenlere göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizlere yer verilmiştir.

4.2..Cinsiyetin Değişkenine Yönelik Analiz Sonuçları

Cinsiyet değişkeni ile demokratik tutum arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmış olan Bağımsız Örneklem T Testi sonuçlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5

Cinsiyete Göre Demokratik Tutum Boyutuna Ait T-Testi Grup İstatistikleri

Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	t	p
Erkek	138	3,90	,211	,618	,537
Kadın	134	3,88	,229		

Ankete katılan öğretmenlerin demokratik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterip göstermediği durumu incelendiğinde, tablo da ifade edildiği gibi katılımcıların demokratik tutum ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($t=,618$; $p=,537>0,05$) sonucu elde edilmiştir. Cinsiyet ile demokratik tutum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında kadın ve erkek katılımcıların demokratik tutum düzeylerinin farklı olmadığı görülmektedir. Erkek öğretmenlerin demokratik tutum düzeyleri ($\bar{X}=3,90$), ile kadın öğretmenlerin demokratik tutum ($\bar{X}=3,88$) düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

4.3. Medeni Durum Değişkenine Yönelik Analiz Sonuçları

Medeni durum değişkeni ile demokratik tutum arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmış olan Bağımsız Örneklem T Testi sonuçlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6

Medeni Durum Göre Demokratik Tutum Boyutuna Ait T-Testi Grup İstatistikleri

Medeni Durum	N	\bar{x}	Ss	t	p
Evli	164	3,90	,210	,536	,592
Bekâr	108	3,88	,235		

Ankete katılan katılımcıların demokratik tutum ile medeni durum değişkeni arasındaki fark durumu incelendiğinde, tablo de ifade edildiği gibi katılımcıların demokratik tutumlarına ilişkin medeni durum değişkeni incelenmiş ve demokratik tutum ile medeni durum değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($t = ,536$; $p = ,592 > 0,05$) sonucu elde edilmiştir. Medeni durum ile demokratik tutum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında evli ve bekar katılımcıların demokratik tutum düzeylerinin farklı olmadığı görülmektedir. Evli katılımcıların demokratik tutum düzeyleri ($\bar{X} = 3,90$), ile bekar katılımcıların ise demokratik tutum ($\bar{X} = 3,88$) düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

4.4. Okul Statüsü Değişkenine Yönelik Analiz Sonuçları

Öğretmenlerin çalıştıkları okul ile Demokratik Tutum boyutu arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmış olan Bağımsız Örneklem T Testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 38’de sunulmuştur.

Tablo 7

Okulun Statüsüne Göre Demokratik Tutum Boyutuna Ait T-Testi Grup İstatistikleri

Okulun Statüsü	N	\bar{x}	Ss	T	p
Kamu	228	3,88	,226	-2,970	,004
Özel	44	3,96	,165		

Ankete katılan katılımcıların çalıştıkları okulun statüsü değişkeni ile demokratik tutum arasındaki fark durumu incelendiğinde, yukarıdaki tabloda da gösterildiği üzere katılımcıların çalıştıkları okulun statüsüne ilişkin demokratik tutum incelenmiş ve çalıştıkları okulun statüsü değişkeni ile demokratik tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($t = -2,970$; $p = ,004 < 0,05$) sonucu elde edilmiştir. Çalıştıkları okulun statüsü değişkeni ile demokratik tutum düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan T-testi sonrasında kamu ve özel okulda çalışan katılımcıların demokratik tutum düzeylerinin farklı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Özel okulda çalışan katılımcıların ($\bar{X} = 3,96$), resmi okulda çalışan katılımcılara göre ($\bar{X} = 3,88$) demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan yola çıkarak özel okullarda çalışan öğretmenlerin okul ve sınıf içerisinde daha demokratik tutum ve davranışlar sergiledikleri yorumunu yapmak mümkündür.

4.5. Demokratik Sınıf Yönetimine Yönelik Hizmet İçi Eğitim İle Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki Analiz Sonuçları

Demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim değişkeni ile Demokratik Tutum boyutu arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmış olan Bağımsız Örneklem T Testi sonuçlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 8
Demokratik Sınıf Yönetimine Yönelik Hizmet İçi Eğitime Göre Demokratik Tutum Boyutuna Ait T-Testi Grup İstatistikleri

Demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim	N	\bar{x}	Ss	T	p
Evet	99	3,89	,213	,214	,831
Hayır	173	3,89	,224		

Ankete katılan katılımcıların demokratik tutumları ile demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almama durumu değişkeni arasındaki fark durumu incelendiğinde, yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere katılımcıların demokratik tutumları ile demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almama durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($t = ,214$; $p = ,831 > 0,05$) sonucu elde edilmiştir. Demokratik tutumları ile demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almama durumu düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan t-testi sonucunda demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alan ve almayan katılımcıların demokratik tutum düzeylerinin farklı olmadığı görülmektedir.

4.6. Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları

Yaş ile demokratik tutum boyutu arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmış olan Tek Yönlü Anova Testi sonuçlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 9
Yaş ile Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Değişken	Yaş	N	\bar{x}	F	p
Demokratik Tutum	25 ve altı	46	3,88	,091	,985
	26-30 arası	85	3,88		
	31-40 arası	102	3,90		
	41-50 arası	27	3,89		
	51 ve üstü	12	3,91		

Katılımcıların yaşları ile demokratik tutum ölçeği arasında bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için yapılan ANOVA testi sonuçları yukarıdaki tabloda görülmektedir. Bu tablodan elde edilen verilerde, yaş değişkeninin demokratik tutum üzerinde ($p=0,985 >0,05$) düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, öğretmenin yaşının, demokratik tutum davranışları sergilemesiyle bir ilişkisinin olmadığını söylemek mümkündür.

4.7. Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları

Mesleki kıdem ile demokratik tutum boyutu arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmış olan Tek Yönlü Anova Testi sonuçlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 10
Mesleki Kıdem ile Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Değişken	Mesleki Kıdem	N	\bar{x}	F	p
Demokratik Tutum	1-5	96	3,87	,969	,425
	6-10	70	3,87		
	11-15	60	3,93		
	16-20	24	3,88		
	20 ve üstü	22	3,93		

Katılımcıların mesleki kıdemleri ile demokratik tutum ölçeği arasında bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için yapılan ANOVA testi sonuçları yukarıdaki tabloda görülmektedir. Bu tablodan elde edilen verilerde, mesleki kıdem değişkeninin demokratik tutum üzerinde ($p=0,425 >0,05$) düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Buna göre, öğretmenin tecrübesi ile demokratik tutum sergilemesi arasında bir ilişki yoktur yorumu yapılabilir.

4.8. Okutulan Sınıf Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları

Okutulan sınıf ile demokratik tutum boyutu arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmış olan Tek Yönlü Anova Testi sonuçlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 11
Okutulan Sınıf ile Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Değişken	Okutulan Sınıf	N	\bar{x}	F	p
Demokratik Tutum	1.Sınıf	58	3,85	3,213	,023
	2.Sınıf	84	3,85		
	3.Sınıf	71	3,94		
	4.Sınıf	59	3,92		

Katılımcıların okuttukları sınıf ile demokratik tutum ölçeği arasında bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için yapılan ANOVA testi sonuçları yukarıdaki tabloda görülmektedir. Bu tablodan elde edilen verilerde, okutulan sınıf değişkeninin demokratik tutum üzerinde ($p=0,023 < 0,05$) düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Demokratik tutum ile okutulan hangi sınıflar arasında farkın olduğunu anlamak için öncelikle Varyansların Homojenliği Testi (Test of Homogeneity of Variances) yapılmıştır.

Tablo 12
Varyansların Homojenliği Testi

Test of Homogeneity of Variances				
Demokratik Tutum	Levene Statistic	df1	df2	P
	1,589	3	268	,192

Varyansların Homojenliği Testi'ne göre Sig. değeri 0,05'ten daha yüksek çıkmıştır. Buna göre varyansların eşitliği ön şartı sağlanmış olmaktadır. Varyansların Homojenliği Testi'nden sonra farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Pos Hoc analizlerinden sıklıkla kullanılan Tukey HSD, Scheffe ve Gabriel Testlerine başvurulmuştur. Ancak, Sig değerlerinin hiçbirinin tabloda asteriksli (yıldızlı) sonuç vermemesinden dolayı hangi gruplar arasında fark olduğu tespit edilememiştir. Bu yüzden varyansların eşitliğini varsayan başka bir test olan LSD testine başvurulmuştur.

Tablo 13
Okutulan Sınıf ile Demokratik Tutum Üzerine LSD Test Sonuçları

(I) Okuttuğunuz sınıfın düzeyi?	(J) Okuttuğunuz sınıfın düzeyi?	Mean Difference (I-J)	Sh	P
1.Sınıf	2.Sınıf	,002	,037	,963
	3.Sınıf	-,086*	,038	,026
	4.Sınıf	-,073	,040	,070
2.Sınıf	1.Sınıf	-,002	,037	,963
	3.Sınıf	-,088*	,035	,012
	4.Sınıf	-,075*	,037	,044
3.Sınıf	1.Sınıf	,086*	,038	,026
	2.Sınıf	,088*	,035	,012
	4.Sınıf	,013	,038	,729
4.Sınıf	1.Sınıf	,073	,040	,070
	2.Sınıf	,075*	,037	,044
	3.Sınıf	-,013	,038	,729

LSD Testi sonuçlarına göre, 1.sınıf öğretmenlerinin 3.sınıf öğretmenlerine göre demokratik tutum davranışlarında farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Tablo 11’da görüldüğü üzere 1.sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 3,85 iken 3.sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 3,94 olarak bulunmuştur. Buna göre, 3.sınıf öğretmenlerinin 1.sınıf öğretmenlerine nazaran daha fazla demokratik tutum davranışlarına sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca, Tablo 46’da görüldüğü üzere 2.sınıf öğretmenlerinin 3.sınıf ve 4.sınıf öğretmenlerine göre demokratik tutum davranışlarında farklılaşmanın olduğu da görülmektedir. 2.sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 3,85, 3.sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 3,94 ve 4.sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması ise 3,92 olarak bulunmuştur. Buna göre, 3.sınıf ve 4.sınıf öğretmenlerinin 2.sınıf öğretmenlerine kıyasla daha fazla demokratik tutum davranışlarına sahip oldukları ifade edilebilir.

4.9. Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları

Eğitim düzeyleri ile demokratik tutum boyutu arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmış olan Tek Yönlü Anova Testi sonuçlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 14

Eğitim Düzeyleri ile Demokratik Tutum Değişkeni Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Değişkenler	Eğitim Düzeyleri	N	\bar{x}	F	P
Demokratik Tutum	Ön lisans	7	3,95	,905	,406
	Lisans	258	3,89		
	Lisansüstü	7	3,98		

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile demokratik tutum ölçeği arasında bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için yapılan ANOVA testi sonucunda elde edilen verilerde, eğitim durumu değişkeni demokratik tutum üzerinde ($p=0,406 > 0,05$) düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Buna göre, öğretmenin mezuniyet derecesi ile demokratik tutum sergilemesi arasında bir ilişkinin varlığı yoktur yorumunu yapmak mümkündür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarının genel değerlendirilmesi yapılmış, yapılan araştırmanın sonuçları literatür taraması sonrasında yapılmış olan benzer çalışmalarla karşılaştırmalar yapılarak tartışılmıştır. Bu çalışmanın sonuçları ışığında yapılacak olan araştırmalara yol göstermesi amacıyla araştırmacılara ve ilgili kurumlara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda cinsiyet değişkeni ile demokratik tutum arasındaki fark durumu incelendiğinde, katılımcıların cinsiyet değişkeni ile demokratik tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucu elde edilmiştir. Erkek öğretmenlerin demokratik tutum düzeyleri, ile kadın öğretmenlerin demokratik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu çalışma kadın ve erkek öğretmenlerin demokratik tutumlarının birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Yurtseven'in (2003) yaptığı araştırmada ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin demokratik tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Koç'un (2008) beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada da demokratik tutumların cinsiyete göre değişiklik göstermediği ortaya konuşmuştur. Bakır (2007) ilköğretim yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutumları değerlendirdiği çalışmasında, ilköğretim okul yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutumlara yönelik öğretmen görüşleri açısından kadın ve erkek öğretmenler arasında bir farklılaşmanın olmadığı ortaya konulmuştur. Yılmaz'ın (2009) sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının algıladıkları anne baba tutumlarına ve bazı demografik değişkenlere göre incelendiği çalışmasında öğretmenlerin demokratik tutum puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılaşma oluşturmadığı söylemek mümkündür. Karakülçe'nin (2018) İstanbul ilinde yaptığı çalışmada ilköğretim yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının kadın ve erkek öğretmenlere göre değişiklik

göstermediği tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmalar çalışmamızı desteklemekle beraber yapılmış olan bazı çalışmalarda ilkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyete göre farklılaşma gösterdiği ortaya konulmuştur.

Cinsiyete göre demokratik tutumların anlamlı farklılık oluşturduğunu ortaya koyan çalışmaların bazıları şunlardır: Kaya'nın(2013) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumları incelenmiştir. Buna göre sınıf yönetiminde öğretmenlerin demokratik tutumlarının cinsiyete göre bayan öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin demokratik tutumlarının cinsiyete göre bayan öğretmenlerin lehine anlamlı farklılık gösterdiği başka çalışmalarda mevcuttur. Bunlar: İnan'ın(2013) beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi; Evcimik'in(2009) eğitim fakültesi öğrencilerinin demokratik tutumlarının incelenmesi; Kurnaz'ın(2011) ilköğretim öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ve demokratik tutumlarının incelenmesi çalışmaları gösterilebilir. Özdemir(2012) yaptığı çalışmada ise görüşlerine başvuru alan erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre okul müdürlerinin daha yüksek demokratik tutum sergilediklerini düşünmektedirler.

Tüm bu çalışmalar göz önüne alınca ilkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyete göre değişiklik gösterip göstermediği, farklı sonuçlar olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaların yapıldığı illerin farklı olması ve beraberindeki kültürel farklılıklar araştırmanın sonuçlarının farklı çıkmasında etkili olmuş olabilir. Araştırmamızın sonucunda kadın ve erkek öğretmenlerin demokratik tutumlarının farklılık göstermemesinin nedeni araştırmanın yapıldığı ilde bulunan ilkokul sınıf öğretmenlerinin aynı kültüre sahip olmaları ve aynı mesleki eğitimi almış olmaları olabilir.

Medeni durum değişkeni ile demokratik tutum arasındaki durum incelendiğinde, ilkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durumlarına göre değişmediği sonucu elde edilmiştir. Medeni durum ile demokratik tutum düzeylerinin karşılaştırıldığında evli katılımcıların demokratik tutum düzeyleri, ile bekâr katılımcıların ise demokratik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Yapılan literatür taramasında bu çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte bir çok çalışma bulunmuştur. Gözütok(1995), Peker(2012) ve Karakülçe(2018) yaptıkları çalışmalarda ilkokul öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durumlarına

göre değişiklik göstermediklerini destekler sonuçlar ortaya koymuşlardır. Bu sonuçları destekleyen başka çalışmalarda bulunmaktadır. Bunlar; Yurtseven(2003) yaptığı çalışmada ortaöğretim öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durumlarına göre bilimsellik, katılım, eşitlik, ayrımcılık ve devletin bireylere karşı sorumlulukları alt ölçeklerine göre anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Koç'un(2008) yaptığı araştırmada medeni durumlarına göre beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının değişmediğini ortaya koymuştur. Evli, boşanmış ve bekâr öğretmenlerin demokratik tutumlarının benzer olduğunu çalışmanın sonucunda ortaya koymuştur. Yılmaz(2009) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık ortaya koymadığını saptamıştır. Kaya'nın (2013) Erzurum ili örneğinde sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının incelenmesi çalışmasında da medeni durumun sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarını etkilemediği, medeni duruma göre evli ve bekâr öğretmenlerin demokratik tutumlarının birbirine yakın olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmamızı destekleyen bir diğer araştırma ise Kurnaz'ın(2011) yaptığı ilkökul öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ile demokratik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesinde, ilkökul öğretmenlerinin evli ve bekâr olma durumlarına göre demokratik tutumlarında anlamlı fark tespit edilmemiştir. İnan'ın(2013) yaptığı çalışmada da beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının medeni duruma göre anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya konulmuştur.

Sonuç olarak yapılan literatür taraması da göz önüne alınınca ilkökul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durumlarına göre değişmediğini söylemek mümkündür. Yapılan çalışmalar bunu destekler niteliktedir. Evli ve bekâr öğretmenlerin demokratik tutumlarının değişmediğini, birbirine yakın olduklarını söylenebilir.

Araştırmada katılımcıların çalıştıkları okulun statüsü değişkeni ile demokratik tutum arasındaki fark durumu incelendiğinde, katılımcıların çalıştıkları okulun statüsü değişkenine ilişkin demokratik tutum incelenmiş ve çalıştıkları okulun statüsü ile demokratik tutum değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucu elde edilmiştir. Çalıştıkları okulun statüsü ile demokratik tutum düzeylerinin karşılaştırılması sonrasında kamu ve özel okulda çalışan ilkökul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutum düzeylerinin farklı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Özel okulda çalışan katılımcıların, resmi okulda çalışan katılımcılara göre demokratik tutum

düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan yola çıkarak özel okullarda çalışan öğretmenlerin okul ve sınıf içerisinde daha demokratik tutum ve davranışlar sergiledikleri görülmektedir.

Kaya(2013), Karakülçe(2018) ve Bakır'ın(2007) yaptıkları çalışmaların sonuçları araştırmamızın bulguları ile çelişmektedir. Bakır(2007) ilkökul yöneticilerinin demokratik tutumlarını değerlendirdiği çalışmasında okul yöneticisi ve öğretmen görüşlerinin analizlerine bakıldığında okul tipi değişkeni açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Kaya'nın(2013) yaptığı çalışmada da sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının okul statüsüne göre değişmediğini ortaya koymuştur. Karakülçe'nin(2018)yaptığı çalışmada ise devlet ve özel okullarda görev yapan okul yöneticilerinin demokratik tutumlarında farklılık görülmemiştir. Aynı zamanda özel okullarda ve devlet okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları arasında da bir farklılık görülmemiştir. Bu çalışmaların yapmış olduğumuz çalışma ile örtüşmemesinin nedeni araştırmaların evren ve örneklemelerinin farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Kurnaz'ın(2011) Kahramanmaraş ilinde yaptığı çalışmada ise ilkökul öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ile demokratik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesinde, öğretmenlerin okul statüsüne göre demokratik tutumlarında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Buna göre resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin demokratik tutumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma yapmış olduğumuz araştırmanın sonuçları ile örtüşmemektedir.

Literatüre bakıldığında yapılmış olan çalışmalar ile çalışmamızın sonucu birbirine benzerlik göstermemektedir. Bu çalışmanın diğer çalışmalarla örtüşmemesinin nedeni çalışmaların yapıldığı illerin farklı olmasından kaynaklanıyor olması ihtimaller arasındadır. Ayrıca özel okulların demokratik tutum düzeylerinin resmi okullara göre yüksek çıkması okulun çalışma koşulları, veli profili ve denetimin sıklığı gibi nedenlerden etkilenmiş olma ihtimali de göz önünde bulundurmakta fayda vardır.

Katılımcıların demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almama durumu değişkeni ile demokratik tutum arasındaki fark durumu incelendiğinde, katılımcıların demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim alıp almama durumu değişkeni ile demokratik tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucu elde edilmiştir. İlkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik sınıf yönetimine yönelik almış oldukları hizmet içi eğitimin, bu konuda

hizmet içi eğitim almayan ilkokul sınıf öğretmenleriyle kıyaslandığında, bu eğitimin demokratik tutumlarına etkisinin olmadığı söylenebilir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yapmış olduğu hizmet içi seminerlerinin içeriği ve uygulanabilirliği uzmanlar tarafından yeniden incelenip oluşturulmalıdır.

Bu çalışmayı destekler nitelikte yapılmış olan bir çalışma da Yurtsever'in(2003) yapmış olduğu çalışmadır. Bu çalışmada ortaöğretim öğretmenlerinin demokratik tutumlarının hizmet içi eğitime katılıp katılmama durumlarına göre bilimsellik, katılım, eşitlik, ayrımcılık ve devletin bireylere karşı sorumlulukları alt ölçeklerine göre anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Buna karşın Kaya'nın (2013) Erzurum ili örneğinde sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının incelenmesi çalışmasında da hizmet içi eğitime katılıp katılmama durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitimi alan öğretmenlerin bu alanda hizmet içi eğitimi almayan öğretmenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Bu durum demokratik sınıf yönetimine yönelik verilen hizmet içi eğitimlerinin öğretmenlerin demokratik tutumlarını geliştirdiğini göstermekle beraber araştırmamızın sonuçları da göz önüne alındığında bu konuda verilen hizmet içi eğitimlerinin hepsinin aynı verimlikte olmadığı sonucuna da ulaşmamıza yardımcı olmaktadır. Demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitimi veren öğretmenlerin demokratik tutumları ve pedagojik yeterlilikleri ile eğitimin içeriğinin yeterliliği aynı düzeyde olmamasında kaynaklı farklılıkla göstermiş olabilir.

Katılımcıların yaşları ile demokratik tutumları arasında bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde, yaş değişkeninin demokratik tutum üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, öğretmenin yaşı ile demokratik tutum davranışları sergilemesi arasında bir ilişkinin olmadığını söylemek mümkündür.

Çalışmamızı destekler nitelikte öğretmen yaşlarının demokratik tutuma etkisinin olmadığını belirten başka da çalışmalar yapılmıştır. Bunlar: Yurtseven'in(2003) Adana ilinde ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin demokratik tutumlarını incelediği çalışması; Peker'in(2012) Burdur ilinde yapılan sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelendiği çalışma; İnan'ın(2013) Bolu ilinde yaptığı beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışması ve Karakülçe'nin(2018) İstanbul ilinde yaptığı ilkokul

yöneticileri ile sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ve demokratik tutumlarının incelendiği çalışmalardır.

Kaya'nın(2013) sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının incelendiği çalışmasında ise yaş gruplarına göre sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğunu tespit etmiştir. Buna göre 41-50 yaş grubunda bulunan öğretmenlerin demokratik tutumlarının 31-40 yaş grubunda bulunan öğretmenlerin demokratik tutumlarında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda 51 ve üzeri yaş grubunda bulunan öğretmenlerin demokratik tutumlarının 31-40 yaş grubunda bulunan öğretmenlerin demokratik tutumlarından daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Yaş ilerledikçe demokratik tutumlarının yüksek olması insanın olgunlaşması ve olaylara daha geniş bir perspektiften bakabilmesiyle ilgili olabilir.

Yaptığımız araştırmada katılımcıların mesleki kıdemleri ile demokratik tutumları arasındaki ilişki durumu incelendiğinde, mesleki kıdem değişkeninin demokratik tutum üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Buna göre, öğretmenin tecrübesi ile demokratik tutum davranışlar sergilemesi arasında bir ilişki yoktur.

Yapılan bazı çalışmalarda araştırmamızı destekler nitelikte öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin demokratik tutumlarına bir etkisinin olmadığını ortaya koyulmuştur. Koç(2008) beden eğitimi öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri sürenin demokratik tutumlarına bir etkisinin olmadığını yaptığı çalışmasında ortaya koymuştur. Ancak en deneyimli ve en deneyimsiz öğretmenlerin daha çok demokratik tutum sergiledikleri söylenebilir. Bakır'ın(2007) yaptığı çalışmada ise Malatya ili örneğinde demokratik tutum ve davranışlar açısından ilköğretim yöneticilerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Buna göre çalışma süreleri bakımından ilköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutumlarının değişmediğini söyleyebiliriz. Yurtseven(2003) ortaöğretim öğretmenlerinin demokratik tutumlarının mesleki kıdemlerine göre değişmediğini ortaya koymuştur. Yılmaz(2009) sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının algıladıkları anne baba tutumları ile çeşitli demografik değişkenlere göre incelendiği çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının mesleki kıdemlerine göre anlamlı fark ortaya koymadığı tespit edilmiştir. İnan'ın(2013) yaptığı beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmasında, mesleki deneyimlerinin öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerinde

bir farklılaşma yaratmadığı görülmüştür. Bu araştırmayı destekleyen bir diğer çalışmada Karakülçe'nin(2018) ilköğretim yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ve demokratik tutumlarının değerlendirildiği araştırmada ortaya konulmuştur. Bu çalışmada farklı mesleki tecrübeye sahip öğretmenlerin demokratik tutumlarının birbirine yakın oldukları tespit edilmiştir. Tüm bu çalışmalar ve yaptığımız çalışma dikkate alındığında mesleki çalışma süresinin yani mesleki tecrübenin öğretmenlerin demokratik tutumlarına etki etmediğini söyleyebiliriz. Süreç içerisinde öğretmenlerin demokratik tutumu içselleştirmemesi ve demokratik sınıf yönetimini önemsememesinden kaynaklı mesleki çalışma süresi boyunca demokratik tutumlarında yükselmenin olmaması ihtimaller dahilindedir. Buna rağmen bu çalışmalarla tutarsız sonuçlar ortaya koyan çalışmalarda bulunmaktadır.

Mesleki çalışma sürelerine göre öğretmenlerin demokratik tutumlarının farklılaşma gösterdiğini ortaya koyan çalışmalar şunlardır: Özdemir'in(2012) ilköğretim müdürlerinin demokratik tutum ve davranışlarının öğretmen motivasyonu ve öğrenci başarısına etkisinin değerlendirildiği çalışmasında, mesleki çalışma sürelerine göre okul müdürlerinin algılanan demokratik tutumlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. 11-15 yıl çalışma sürelerine sahip öğretmenlerin 1-5 yıl çalışma süresine sahip öğretmenlerden okul müdürlerinin demokratik tutumlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. 11-15 yıl çalışma sürelerine sahip öğretmenler 6-10 yıl çalışma süresine sahip öğretmenlerden okul müdürlerinin demokratik tutumlarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. 16-20 ve 21- üzeri mesleki çalışma kıdemine sahip öğretmenlerin okul müdürlerinin demokratik tutumlarının düşük olduğunu ortaya koymuşlardır. Bir diğer çalışma ise Kaya'nın(2013) sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının belirlenmesi çalışmasıdır. Buna göre sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının mesleki kıdemlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. 16-20 yıl mesleki kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin demokratik tutumlarından, 21 yıl üzeri mesleki kıdem sahip sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları da 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip sınıf öğretmenlerin demokratik tutumlarından daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmamızın sonuçları ile çelişen bu araştırmalar farklı evren ve örneklemdeki öğretmenlerin meslekte geçirdikleri yıllar süresince demokratik tutumu içselleştirip demokrasinin ilkelerini yaşam biçimi haline getirmiş olabileceğinden kaynaklanabilir.

Katılımcıların okuttukları sınıf ile demokratik tutuları arasındaki ilişki durumu incelendiğinde, okutulan sınıf değişkeninin demokratik tutum üzerinde düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. 1.sınıf öğretmenlerinin 3.sınıf öğretmenlerine göre demokratik tutum davranışlarında farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Buna göre, 3.sınıf öğretmenlerinin 1.sınıf öğretmenlerine nazaran daha fazla demokratik tutum davranışlarına sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca 2.sınıf öğretmenlerinin 3.sınıf ve 4.sınıf öğretmenlerine göre demokratik tutum davranışlarında farklılaşmanın olduğu da görülmektedir. 3.sınıf ve 4.sınıf öğretmenlerinin 2.sınıf öğretmenlerine kıyasla daha fazla demokratik tutum davranışlarına sahip oldukları ortaya konulmuştur. Okul kültürüne yeni uyum sağlamaya çalışan öğrencilerin 1. ve 2. Sınıf öğretmenlerinin sınıf kontrolünü zorlaştırmasından kaynaklanan otoriter bir tavır sergilemeleri etkili olmuş olabilir.

Daha önce yapılmış olan çalışmalara bakıldığında, sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının sınıf düzeylerine göre değişmediği görülmektedir ve Üstün(2011), Peker(2012) ve Kaya'nın(2013) yapmış oldukları çalışmalar da bunu desteklemektedir.

Bu durum göz önüne alındığında yapmış olduğumuz çalışanın sonuçlarının yapılmış olan diğer çalışmaların sonuçları ile paralellik göstermemiş olması çalışmamızın evren ve örnekleminin alındığı ilin etkisinin olabilir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile demokratik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelendiğinde, eğitim durumu değişkeninin demokratik tutum üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Buna göre, öğretmenin mezuniyet derecesi ile demokratik tutum davranışlarını sergilemesi arasında bir ilişki yoktur yorumunu yapmak mümkündür. Eğitim enstitüsü, lisans ve lisansüstü eğitim düzeylerine sahip ilköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Bakır'ın(2007) yapmış olduğu çalışmada ilköğretim okulu yöneticilerin okul yönetiminde göstermiş oldukları demokratik tutum ve davranışlara ilişkin öğretmen görüşlerinin, öğretmenin öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Koç(2008) ve İnan(2013) ise mezun olunan yükseköğrenim kurumuna göre beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının değişmediğini belirtmiştir. Aynı zamanda Kurnaz(2012), Peker(2012), Kaya(2013) ve Karakölçe'nin(2018) yapmış oldukları çalışmalarda da sınıf öğretmenlerinin mezun oldukları eğitim düzeyinin, öğretmenin demokratik tutumunu değiştirmediğini

destekleyen sonuçlar ortaya konulmuştur. Eğitim düzeyleri yükseldikçe öğretmenlerin demokratik tutumlarının yükselmemiş olmasının nedeni, yükseköğretim programlarında demokrasi derslerinin yeterli düzeyde olmaması ve olan derslerin işlevselliği ve uygulanabilirliğinin yetersiz olmasından kaynaklanıyor olabilir. Buna karşın eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutumun arttığını gösteren çalışmalarda mevcut.

Semiz'in(2009) yaptığı çalışmanın sonucunda polis yöneticilerinin kişisel bilgilerine göre demokratik tutumlarının anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermektedir. Buna göre lisansüstü eğitimi tamamlamış polis yöneticilerinin tutumlarının, lisans ve ön lisans tamamlamış polis yöneticilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutumun arttığını gösteren bir diğer çalışma da Yılmaz(2009) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada öğretmen okulu mezunu öğretmenlerin demokratik tutumlarının lisans, eğitim enstitüsü ve lisansüstü mezunu öğretmenlerden daha düşük olduğu saptanmıştır.

Çalışmanın sonucunda ilkökul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarını etkileyen değişkenlerin toplu sonuçları Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15
Değişken Sonuçları

DEĞİŞKENLER	SONUÇ
Cinsiyet ile demokratik tutum arasında farklılık	YOK
Medeni durum ile demokratik tutum arasında farklılık	YOK
Çalışılan okulun statüsü ile demokratik tutum arasında farklılık	VAR
Hizmet içi eğitim alıp almama durumu ile demokratik tutum arasında farklılık	YOK
Yaş ile demokratik tutum arasında farklılık	YOK
Mesleki kıdem ile demokratik tutum arasında farklılık	YOK
Okutulan sınıf düzeyi ile demokratik tutum arasında farklılık	VAR
Eğitim düzeyi ile demokratik tutum arasında farklılık	YOK

5.2. Öneriler

1. Yapılan araştırmada okul statüsüne göre özel okullar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre devlet okullarında görev yapan ilkokul sınıf öğretmenlerine demokratik tutum kazandırmaya yönelik Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere hizmet içi eğitim kapsamında seminerler ve konferanslar verilmesi faydalı olacaktır.
2. Araştırmaya katılan ilkokul sınıf öğretmenlerinin almış oldukları demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitimin öğretmenlerin demokratik tutumlarına bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Oysaki bu konuda hizmet içi eğitimi alan öğretmenlerin demokratik tutumlarının yüksek olması beklenmektedir. Bu durum göz önüne alınınca verilen hizmet içi eğitimlerinin demokratik tutumu olumlu etkilemesi için bu eğitimlerin içeriği ve uygulanabilirliği gözden geçirilmelidir.
3. Araştırmaya katılan ilkokul sınıf öğretmenlerinin mezun oldukları eğitim düzeyine göre bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin eğitim düzeyi arttıka demokratik tutumlarının yüksek olması beklenmektedir. Buna göre ilkokul sınıf öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim kurumlarının müfredatına “Demokrasi Eğitimi” dersinin konulması, demokratlığı yaşamının bir parçası haline getirecek uygulama ve etkinliklerle zenginleştirilmesi faydalı olacaktır.
4. İlkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının belirlenmesinde illere göre karşılaştırılmalı çalışmaların yapılması literatüre ışık tutacaktır.
5. Bu çalışmada araştırılan değişkenler dışında; ilkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarını belirlemeye yönelik çalışmalar farklı boyutlarda(çevrenin etkisi, ailenin eğitim durumu, kültürel faaliyetlere katılma durumu, bilim ve teknolojiye ilgi vb.) incelenebilir.
6. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda, sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin demokratik tutumlarının ve kentlerde görev yapan ilkokul sınıf öğretmenleri ile kırsalda görev yapan ilkokul sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının karşılaştırılması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Alobiedat A. ve Saraierh, R. (2009). The Degree of Democratic Practicing in the Classroom by Teachers. *European Journal of Social Sciences*, 9(1), 109-119.
- Atasoy, A. (1997), İlköğretim İkinci Kademe Demokrasi Eğitimi ve İlköğretim İkinci Kademe Öğretmen ve Öğrencilerini Demokratik Tutum ve Davranışların Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakır, A. A. (2007). Sergiledikleri Demokratik Tutum ve Davranışlar Açısından İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Değerlendirilmesi (Malatya İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Bursalıoğlu, Z. (2010). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Büyükkaragöz, S. ve Kesici, Ş. (1996). Öğretmenlerin Hoşgörü ve Demokratik Tutumları. *Eğitim Yönetimi*, 2(3), 353-365.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri ve Analizi El Kitabı, (2. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2003). Sosyal Psikoloji Sözlüğü. Kavramalar, Yaklaşımlar. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Büyükkaragöz S. ve Üre, Ö. (1994) Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğrencilerinin Demokratik Tutumlarının Araştırılması. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları.
- Çeçen, A. (1984) Öğretim Amaçlı Yaratıcı Dırama Yoluyla İmgesel Dil Becerisinin Geliştirilmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi.
- Demirel, Öz. ve Ün, K. (1987). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Şafak Matbaası: Ankara.
- Demiröz, E. S. (2010). Yaratıcı Dramının Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları, Biliş üstü Farkındalıkları ve Duygusal Zekâ Yeterliliklerine Etkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Demirbolat, A. O. (1999). Demokrasi ve Demokratik Eğitim. Kuram ve Uygulamalarda Eğitim Yönetimi, Bahar.
- Dewey, J. (1994), Democracy and Education, New York: The FreePress.
- Doğan, İ. (2005). Modern Toplumda Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları, Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Eeden, M. (1995), Öğretmen Adaylarının Öğretmen Sertifikasına Yönelik Tutumları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11,99-104.
- Ertürk, S. (1981). Diktacı Tutum ve Demokrasi, Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Evcimik, S. (2009). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Demokratik Tutumları, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Gökçe, F. (2005). Devlet ve Eğitim(3. Baskı). Ankara: Tek Ağaç.
- Gömleksiz, M. (1988). Demokratik Bir Sınıf Ortamı Açısından Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının ve Öğrencilerin Davranışlarının Değerlendirmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gözler, K. (2004). Anayasa Hukukuna Giriş, Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları.
- Gözütok, F. D. (1995). Öğretmenlerin Demokratik Tutumları, Ankara, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları. 135-156
- Gözütok, F. D. (1994). Öğretmenliği Geliştiriyorum (2. Baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi
- Ilgar, L. (2005). Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- İnan, H. (2013). Beden Eğitimi Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- İnceoğlu, M. (2010). Tutum, Algı ve İletişim. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- İnsan Hakları Eğitimi Komisyonu Raporu(1998). Demokratik Eğitim Kurultayı, Eğitimsen. Ankara.
- İpek, C. (2003). Sınıf Ortamında Öğretmen, Ankara: Mikro Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Yeni İnsan ve İnsanlar (10. Baskı), İstanbul: Evim Yayınları.
- Karakülçe, N. (2018). İlkokul Yöneticilerinin ve Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi ve Demokratik Tutumlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karakütük, K. (2001). Demokratik Laik Eğitim. (Çağdaş Toplum Olmanın Yolu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2005), Bilimsel Araştırma Yöntem, Ankara: Nobel Yayınları. 81-83.

- Kaya, C. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimindeki Demokratik Tutumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kepekçi, Y. K. (2003). Demokratik Okul. Eğitim Araştırmaları. 11(3), 44-53.
- Kılıç, D. Ercöşkun, H., Nalçacı, A. (2004). Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (2-3), 10-19.
- Kıncal, R. Y. (2004). Vatandaşlık Bilgisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kışlalı, A. T. (1995), Seçimsiz Demokrasi, İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Koç, Y. (2008). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demokratik Tutumlarının Belirlenmesi ve Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kurnaz, A. (2011). İlköğretim Öğretmenlerinin Yaratıcılık Düzeyleri ve Demokratik Durumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirmesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Kuzgun, Y. (2002). Eğitimde Kendini Gerçekleştirme. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000). Eğitimde kendini gerçekleştirme. *Sınıfta Demokrasi (Ed: Ali Şimşek)*, 1-25.
- Milli Eğitim Mevzuatı (2004). <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=6> E.T. 10.05.2019
- Oğuzkan, F. (1985). Öğretmenliğin Üç Yönü. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Oğuzkan, F. (1991). Demokrasi Eğitiminde Öneriler-Panel 11, “Demokrasi için Eğitim”, Ankara 114_148
- Özyürek, M. (2008). tutumlar ve engellere göre tutumların değiştirilmesi, Ankara, 8
- Özdemir, A. (2012). İlköğretim Okul Müdürlerinin Demokratik Tutumlarının Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Algısı ile İlişkisi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özturanlı, M. İ. (2005), Türkiye’de Laikliğin Serüveni, İzmir: İleri Kitapevi.
- Parlak, Y. (2011), Tarih Öğretiminde Güdümlü Küçük Grup Tartışmasının Öğrencilerin Demokratik Tutumlarına Etkisi, Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Peker, R. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Demokratik Tutumları ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Sağlam, H. İ. (2000). Sosyal Bilgiler Dersinin Demokratik Tutum Geliştirmesindeki Rolü. *Milli Eğitim Dergisi*.

- San, C. (1985). Gençlik ve Demokrasi Eğitimi. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Semiz, E. (2009). Polis Yöneticilerinin Demokratik Tutumları ile Sanat ve Edebiyata İlgi Düzeyleri Arasındaki İlişki, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Shao, A.T. (2013)Marketing Research: An Aid to Decision Making, USA Tomson-southwestern
- Soylu, Ş. (2017). Yaratıcı Drama Eğitimcilerinin İletişim Becerileri Ve Demokratik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, G. (2008). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demokratik Tutumları ile Dogmatik Düşünce Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Şimşek, A. (2000), Sınıfta Demokrasi, Ankara: Eğitim-Sen Yayınlar.
- Tanili, S. (1993). Devlet ve Demokrasi Anayasa Hukukuna Giriş, İstanbul.
- Taymaz, H. (2005). Okul Yönetimi. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Telatar, S. (2012). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demokratik Tutumları İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul ili Anadolu yakası örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Teyin, Z. (2009). Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Çalışan Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumları, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Toper, T. (2007). İlköğretim İkinci Kademe Demokrasi Eğitimi: İkinci Kademe Öğretmenlerinin Demokratik Tutum ve Davranışları Sergileme Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Türkbay, Ayhan R. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Demokratik Tutum ve Değerleri Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Türk Dil Kurumu (2019) www.tdk.gov.tr/demokrasi/tanim (Erişim Tarihi: 09.05.2019).
- Uslu, Ö. (2016). 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısı ve Demokratik Tutumlarına Etkisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Üstün, G. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Düşünme Eğilimleri İle Demokratik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yapıcı, M. (t.y.) öğretmen Tutumları ve Yansımaları.

- Yesil, R. (2002). Okul ve Ailede insan Hakları ve Demokrasi Eğitimi, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yeşil, R. (2003). “Demokratik Eğitim Ortamının İnsan Hakları Temeli”, G.U. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. 4(2), 45-54.
- Yıldırım, L. (1994), İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Demokratik Tutum ve Davranışları Arasındaki İlişkinin Saptanması Üzerine Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, K. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Demokratik Tutumlarının Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yurtseven, R. (2003). Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Demokratik Tutumları. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yörükoğlu, A. (2000). Gençlik Çağı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zorec, M. B.(2006). Preschool Teachers' Attitudes and the Hidden Curriculum. *Democracy and Culture in Early Childhood Education Symposium*. European Early Childhood Education Research Association, August 30rd- September 2nd / 2006, Iceland.

EKLER

Ek-1 Öğretmen Kişisel Bilgi Formu

1. BÖLÜM

ÖĞRETMEN KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıdaki sorularla ilgili seçeneklerden durumunuzla uygun olanı (x) işareti ile belirtiniz.

A. Cinsiyetiniz ?

1. () erkek 2. () kadın

B. Yaşınız ?

1. () 25 ve altı 2. () 26-30 arası 3. () 31-40 arası 4. () 41-50 arası 5. () 51 ve üstü

C. Medeni durumunuz ?

1. () evli 2. () bekar

D. Meslek kıdeminiz ?

1. () 1-5 2. () 6-10 3. () 11-15 4. () 16-20 5. () 20 ve üstü

E. Bulduğunuz okulun statüsü ?

1. () resmi 2. () özel

F. Okuttuğunuz sınıf düzeyi ?

1. () 1. sınıf 2. () 2. sınıf 3. () 3. sınıf 4. () 4. sınıf

G. Mezun olduğunuz eğitim düzeyi ?

1. () ön lisans ve eğitim enstitüsü
2. () lisans
3. () lisansüstü

H. Demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı ?

1. () evet 2. () hayır

Ek-2 Demokratik Tutum Ölçeği

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak ve size en uygun seçeneklerin karşısına (x) işareti koyunuz.	HİÇBİR ZAMAN (1)	NADİREN (2)	ARASIRA (3)	ÇOĞU ZAMAN (4)	HER ZAMAN (5)
1. Öğrencilerime birey olarak değer veririm.					
2. Öğrencilerim sınıf ortamında konularla ilgili düşüncelerini özgürce ifade edebilirler.					
3. İşlenecek derste ilgili konuyu paylaşmadan önce, o konuyla ilgili öğrenci görüşlerine baktı ve acılarına dikkat ederim.					
4. Bütün öğrencilerimle diyalog kurarım.					
5. Öğrencilerde derslerde söz hakkı veririm.					
6. Öğrenciler derse katmak için çaba gösteririm.					
7. Dersi zevkli anlattığımı düşünüyorum.					
8. Sınıftaki öğrenciler arasında ayırım yaparım.					
9. Derste ben diktatör gibi davranırım.					
10. Öğrencileri notla tehdit ederim.					
11. Mesleki, kültürel vb. alandaki yenilikleri takip ederim ve bunları işime yansıtırım.					
12. Öğrencilerim sınıf içindeki etkinliklere ilişkin olarak "ne yapacağımı seçme ve belirleme" hakkını kullanmalarını desteklerim.					
13. Sınıfta demokratik olumlu bir hava yaratırım.					
14. Öğrencilerime güvenirim ve bunu öğrencilerime iletirim.					
15. Öğrencilerime karşı önyargılıyım.					
16. Öğrencilerim gerektiğinde beni eleştirebilir.					
17. Öğrencilerimin başarısını adil olarak değerlendiririm.					
18. Sınıfta öğrencilerimi küçük düşürücü davranış sergilerim.					
19. Öğrencilerimle karşılıklı sevgi ve saygı içinde olduğumu düşünürüm.					
20. Gerektiğinde öğrencilerimi dinlerim.					
21. Sınıfla ilgili alınacak kararlara öğrencilerimi de katarım.					
22. Öğrencilerimi anlamaya çalışırım.					
23. Öğrencilerimle sınıf içi ve dışı çalışmalarda işbirliği yapmaya özendiririm.					
24. Öğrencilerimi eleştirirken yıkıcı değil yapıcıyım.					
25. Sınıfta daha çok öğrencilerin aktif olduğu eğitim yöntem ve tekniklerini yer veririm.					